

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för Landskapsplanering, trädgårds- och jordbruksvetenskap, LTJ

En studie om kyrkogårdens utplanteringsväxter

Elin Dahlgren
Examensarbete, 15 hp
Landskapsingenjörsprogrammet
Självständigt arbete vid LTJ-fakulteten
Alnarp 2010

SLU, Sveriges Lantbruksuniversitet

Fakulteten för Landskapsplanering, Trädgårds- och Jordbruksvetenskap

Författare

Elin Dahlgren

Titel

En studie om kyrkogårdens utplanteringsväxter

Nyckelord

Sommarblommor, Utplanteringsväxter, Sortiment, Skötselavtal, Kyrkogård, Kyrkogårdsförvaltning, Gravrättsinnehavare

Handledare

Fredrik Jergmo, SLU, Movium - centrum för stadens utemiljö

Examinator

Åsa Bench, SLU, Område Landskapsutveckling

Kurstitel

Examensarbete för Landskapsingenjörer

Kurskod

EX0361

Omfattning, högskolepoäng

15 hp

Nivå och fördjupning

Grund C

Serietitel

Självständigt arbete vid LTJ-fakulteten

Utgivningsort

Alnarp

Utgivningsår

2010

Titelsidans bild är tagen av författaren på Bispebjerg Kirkegård i Köpenhamn.

Förord

Arbetet har gett mig möjlighet att utforska ett område som under flera år väckt min nyfikenhet. Under sommaren 2009 fick jag chansen att arbeta med Alnarpsparkens sommarblomssortiment. Jag hade fördelen att jobba tillsammans med Margareta Tremm som arbetat med sortimentet i många år och som bär på stor kunskap om utplanteringsväxter. Under den tiden kunde jag också utveckla mitt intresse för sommarblommor.

Funderingar har blivit bekräftade och kunskaperna kring kyrkogårdsförvaltningarnas arbete med utplanteringsväxter har fördjupats. Arbetet ingår i Moviums projekt "Miljöaspekter på plantering och skötsel av gravar" vilket gett mig tillgång till de fantastiska kunskaper som finns inom Movium.

Här vill jag passa på att tacka min handledare Fredrik Jergmo och kunskapsbäraren Ann-Britt Sörensen, båda Movium, för att ni alltid funnits till hand när jag törstat efter svar på mina frågor. Sist men inte minst vill jag tacka för det stöd jag fått från min sambo, Johan Axelsson, som tåligt lyssnat och gett mig feedback under arbetets gång.

Elin Dahlgren

Lomma mars 2010

Sammanfattning

I detta arbete har sortimentet av utplanteringsväxter på kyrkogården studerats. Med hjälp av en enkät fick förvaltningar runt om i landet svara på frågor gällande växtsortimentet som används för sommarplantering på gravrabatterna. En svarsfrekvens på 90 % gav ett intressant resultat.

Genom intervjuer med både kyrkogårdsförvaltningar och producenter av blomsterfrön och plantor, gavs en bredare förståelse för sortimentet. En fråga som ställdes i både enkät och intervjuer var om det fanns något intresse att förnya det utbud som erbjuds idag. En annan fråga handlade om viktiga egenskaper som växten bör ha för att passa på kyrkogården.

En tillbakablick till 1940-talet visade att de växter som användes under denna tid återfinns i dagens sortiment. Begonior, silverek och pelargon var vanliga då men är så också i dagens utbud och användning.

Större delen av förvaltningarna är intresserade av förnyelse men tycker det är svårt att hitta bra växter som kan jämföras med dagens sortiment. Producenterna har inget speciellt utbud för kyrkogårdsförvaltningen utan erbjuder samma växter som till all annan förvaltning. Det krävs större efterfrågan och mer intresse för nyheter från kyrkogårdsförvaltningarna för att producenterna ska bli mer aktiva i att erbjuda något utöver det nuvarande sortimentet.

Viktiga egenskaper hos växterna är att de måste vara sjukdomsresistenta, tåliga för många olika lägen samt att de har en lång och intensiv blomning. Isbegonia (*Begonia semperflorens*) är den mest använda plantan i dagens sortiment och har alla de viktiga egenskaperna som förvaltningarna kräver.

Sammanställningen av enkäten kan ge ett stöd till producenternas framtida arbete med växtvalet för kyrkogårdsförvaltningarna. I arbetet ges flera förslag till hur producenterna kan utveckla sig för att öka efterfrågan av nya växter hos kyrkogårdsförvaltningarna. Förvaltningarna själva måste ta sig tid och satsa pengar på att utveckla sitt sortiment. En tredje part som det måste tas hänsyn till vid förnyelse är gravrättsinnehavarna, utan deras intresse av nyheter på gravrabatten blir arbetet svårt.

Några nya växter som skulle kunna introduceras i sortimentet är *Ptilotus nobilis*, *Salvia argentea* och *Sanvitala procumbens*. Prydnadsgräs av olika arter är även de intressanta som nyheter i sortimentet då de med fördel kan kombineras med andra växter.

Några förslag till framtida examensarbeten återfinns i arbetet, bland annat så skulle det vara intressant att se förslag på hur utplanteringsväxter skulle kunna arrangeras på gravrabatten för att det ska kännas nytt och fräscht. Ett annat arbete skulle kunna vara att utforma en mall för vad som är viktigt att tänka på när kyrkogårdsförvaltningen ska upphandla sina inköp av utplanteringsväxter.

Innehållsförteckning

Förord	III
Sammanfattning	IV
1. Inledning	6
1.1 Bakgrund	6
1.2 Syfte	6
1.3 Avgränsning	7
2. Metod	8
2.1 Enkät	8
2.2 Intervjuer	8
3. Litteraturstudie	10
3.1 Kort om gravskötsel från 1940-talet och framåt	10
4. Resultat	12
4.1 Enkät svar	12
4.2 Umeås kyrkliga samfällighet	25
4.3 Kyrkogårdsförvaltningen, Malmö	28
4.4 Fröproducent, Weibulls Horto AB	30
4.5 Plantproducent, Mäster Grön	32
5. Diskussion	34
5.1 Metoddiskussion	34
5.2 Utvärdering av litteraturstudien om växter på kyrkogården	34
5.3 Diskussion kring frågeställningarna	35
5.4 Utveckling av sortimentet	38
6. Källförteckning	41
7. Bilagor	43
7.1 Enkät – Kyrkogårdsförvaltningar	43
7.2 Kommentarer till enkätsvaren	49
7.3 Intervjufrågor	78

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Isbegonia, silverek, tagetes. Dessa växtnamn är återkommande om man frågar människor om vilka växter de förknippar med kyrkogårdens gravrabatter. Är användandet av utplanteringsväxterna styrt till dessa tre växter eller finns det ett större sortiment? Eftersom användandet av utplanteringsväxter är stort hos landets kyrkogårdsförvaltningar är det intressant att utvärdera sortimentet och se hur förvaltningarna arbetar med valet av sitt utbud.

Tanken att skriva om utplanteringsväxter på kyrkogården har funnits med mig länge. Innan jag började som student på landskapsingenjörsprogrammet vid SLU Alnarp jobbade jag som säsongsanställd på kyrkogård. Under mina säsonger ute på kyrkogårdar (i Södermanland och Västerbotten) har jag haft funderingar över varför sortimentet av utplanteringsväxter ser ut som det gör idag. En av mina uppfattningar har varit att det inte är någon större variation i sortimenten om man ser över landet.

Men vad är det som avgör vilka växter som förvaltningarna har i sitt sortiment och hur går valet till? Handlar det om tradition, utbudet hos producenter, efterfrågan från gravrättsinnehavarna eller intresse från kyrkogårdsförvaltningarna själva? Har plantproducenter och fröförsäljare ett sortiment de vill introducera om det finns intresse från förvaltningarna?

1.2 Syfte

Arbetets syfte är att undersöka utbud och efterfrågan beträffande utplanteringsväxter för gravrabatter på kyrkogården utifrån följande frågeställningar:

Vilka är de vanligaste utplanteringsväxterna för sommarplantering som kyrkogårdsförvaltningar efterfrågar och som producenterna tillhandahåller?

Vilken benägenhet finns att introducera nytt växtmaterial på kyrkogårdarna, såväl från kyrkogårdsförvaltningarnas som från plantproducenternas sida?

Finns det utplanteringsväxter som inte används av förvaltningarna idag men som skulle kunna introduceras som en del i det nuvarande sortimentet? Vilka egenskaper är viktiga hos dessa växter?

1.3 Avgränsning

Studien är avgränsad till att undersöka utplanteringsväxterna på gravrabbatter som planteras av kyrkogårdsförvaltningen. Fokus ligger på sommarplanteringarna, vilket i denna studie utesluter de växter som ingår i vår- och höstplantering som t.ex. penséer och ljung.

Definition av utplanteringsväxter

I denna studie används uttrycken utplanteringsväxter och sommarblommor. Benämningarna görs för växter som är fördrivna i växthus och sedan planteras ut. Syftet med växterna är att de ska stå till fägring under endast en sommar.

2. Metod

Studien har gjorts med hjälp av en enkät som skickats ut till ett antal kyrkogårdsförvaltningar runt om i landet samt intervjuer. Intervjuer är gjorda med representanter från två kyrkogårdsförvaltningar och två producenter. En litteraturstudie har gjorts för att se historiskt på sortimentet av utplanteringsväxter på kyrkogården. För att få en inblick i hur förvaltningarna når ut till sina kunder, när de erbjuder skötselavtal och plantering, har hemsidor tillhörande olika förvaltningar studerats.

2.1 Enkät

Undersökningen gjordes med hjälp av en internetbaserad enkät som utformats i SLU:s enkätgenerator. Enkätgeneratoren är ett hjälpmedel som erbjuds till studenter och personal knutna till SLU, Sveriges Lantbruksuniversitet.

Enkäten har utformats med hjälp av inläsning av litteratur (Trost 2001, Ejlertsson 2005, Kylén 2004). Eftersom frågeställningen i arbetet var tydlig så kunde enkäten ha en hög grad av struktur (Trost 2001, s. 57) och följa en röd tråd. Enkäten omfattade 21 frågor uppdelade i tre sektioner: *Förvaltningen*, *Vad avgör valet av utplanteringsväxter* samt *Växtplatsen och växtens egenskaper*. De flesta frågorna gavs förskrivna alternativ som besvararen kunde välja ur, detta för att underlätta senare analys av det inkomna materialet. Några öppna frågor fanns också med för att ge den svarande större svarsfrihet (Kylén 2004, s.61).

Innan utskick till målgruppen testades enkäten på ett antal testpersoner som fick komma med synpunkter om förståelse och upplägg (Ejlertsson 2005, s. 35-38).

Enkäten skickades till ett urval av förvaltningar runt om i landet. Via Föreningen Sveriges Kyrkogårdschefer (FSK) hemsida hittades e-postadresser till ett hundratal aktiva medlemmar [FSK:s hemsida 2010]. Denna lista utgjorde urvalet. Efter godkännande från FSK att använda adresserna kontrollerades de så att bara en person per förvaltning fanns med, detta för att undvika flera svar från samma förvaltning. Kontrollen av listan gjordes med hjälp av Ann-Britt Sörensen (2010) på Movium. Det var även viktigt att se till så den skickades till rätt person inom förvaltningen för att få in så korrekta svar som möjligt.

Utskicket av enkäten gjordes i ett e-postmeddelande där den som skulle besvara enkäten kunde klicka sig vidare på en länk för att besvara enkäten. E-postmeddelandet beskrev kortfattat vem som gjort den, syftet med enkäten och till vem den vände sig (Ejlertsson 2005, s. 39).

2.2 Intervjuer

Som komplement till enkäterna gjordes intervjuer med ansvariga för växtsortimentet inom två kyrkogårdsförvaltningar, en i norra och en i södra Sverige. Intervjuerna gjordes för att kunna utveckla frågorna i enkäten men även för att få en djupare förståelse (Kylén 2004, s. 9) för hur förvaltningarna tänker kring valet av utplanteringsväxter. Även två intervjuer gjordes med representanter från producentsidan, en fröförsäljare och en säljare av färdiga plantor, för att få en inblick i hur de jobbar gentemot kyrkogårdsförvaltningarna.

Intervjuernas längd var mellan 40-60 minuter vilket är tillräckligt lång tid att, utifrån enkäten, hinna fördjupa sig på området (Kylén 2004, s. 18). Minnesanteckningar gjordes som stöd för att kunna sammanställa intervjun (Kylén 2004, s. 40) direkt efter samtalet.

3. Litteraturstudie

3.1 Kort om gravskötsel från 1940-talet och framåt

I boken *Handbok för kyrkogårdsvård* (Dahl 1943) kan man läsa om hur man vid tiden som boken skrevs resonerade kring gravskötsel och plantering. På de större kyrkogårdarna utfördes vissa tjänster mot betalning, t ex gravskötsel. De mindre kyrkogårdarna som sköttes av endast en kyrkogårdsmästare kunde, på grund av för lite personal, inte erbjuda denna tjänst. Det var där vanligt att gravrabatterna sköttes av anhöriga eller att de köpte tjänsten av den kyrkogårdsmästare som hade hand om skötseln på kyrkogården. Detta sågs dock som ett problem för förvaltningen:

På mindre kyrkogårdar, där ej kyrkoråd eller kyrkogårdsnämnder hava hand om gravplantering och gravskötsel, anlita de, som inneha gravplatserna, ofta kyrkogårdsmästaren för att vårda deras gravar mot den ersättning, han begär. Man förstår lätt, att frestelsen till sammanblandning av privat arbete och bestämda tjänsteåligganden ligger nära till hands, och det är icke alltid som tjänsten blir bäst tillgodosedd. Önskvärt är därför, att arbetet med gravplatsernas utsmyckning ordnas, som på sid. 308 föreslagits. Om detta på mycket små kyrkogårdar icke låter sig göra, bör kyrkogårdsmästaren hava bestämd arbetstid, då han endast får syssla med de arbeten, som åligga honom å tjänstens vägnar; allt enskilt arbete bör endast få ske på annan tid. (Dahl 1943, s. 314)

I citatet hänvisas till sidan 308 där man kan läsa om önskemål att all skötsel och plantering skulle stå under förvaltningen och att kyrkogårdsmästaren inte bör bedriva något privat företag beträffande skötsel.

Genom att läsa de planteringsförslag som finns med i boken får man en idé om hur sortimentet av utplanteringsväxter såg ut då. De flesta förslagen innehåller även träd, buskar och perenner men också lökar. De utplanteringsväxter som hittas i förslagen är följande (namn skrivna utifrån boken av Dahl 1943, s.264-272):

Ageratum mexicanum
Begonia semp. gracilis
Begonia semperfl. 'Albert Martin'
Calceolaria rugosa
Dahlia 'Madame Butterfly', 'Rêve d'Amour'
Frilands chrysanthemum
Fuchsia 'Coralle'
Heliotrop
Knölbegonior, gula och röda
Lobelia
Pelargonium zonale 'Rubin'
Pelargonium 'Covent Garden'
Petunia hybr. 'Himmelsröschen'
Senecio cineraria
Tagetes patula nana
Tagetes patula nana 'Goldrand'
Verbena venosa

Under 1950-talet ändras förutsättningarna på kyrkogården. Den nya stilen, med att ge kyrkogården ett lättare intryck, vinner mark. Enhetliga gravfält med klippta gräsmattor som informella gångar istället för krattade grusgångar och enhetliga häckryggar bakom rader av gravstenar kännetecknar denna tid. I och med detta blev varje enskild gravrabb ett tydligt blickfång. Klagomål om att "grannens" rabatt stack i ögonen eller var opassande dekorerad blev ett steg mot nya ordningsregler. Föreskrifter gjordes om hur gravplatserna skulle prydas och skötas (Klintborg Ahklo 2001).

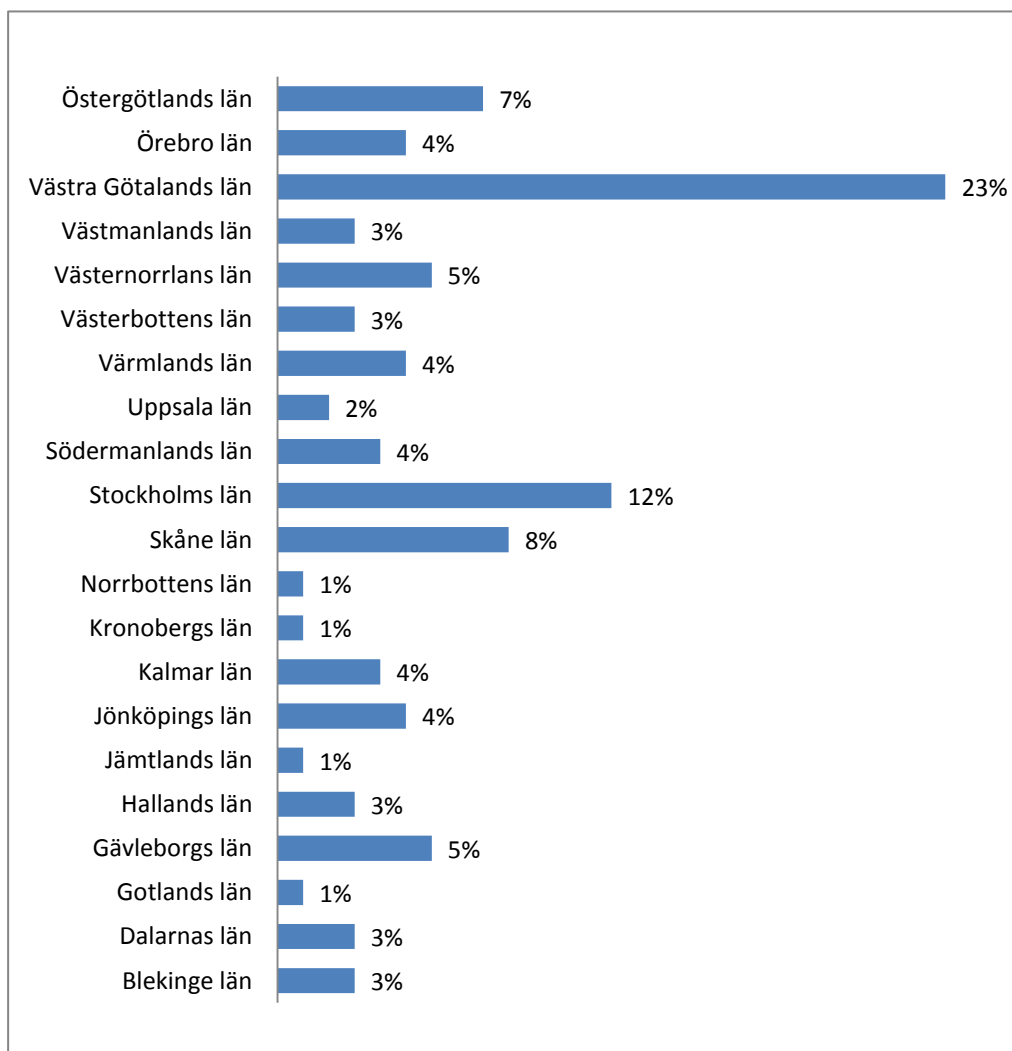
Den nya begravningslagen trädde i kraft 1991 vilket innebär att den enskilde gravrättsinnehavaren fått större frihet att påverka valet av växtlighet på graven. Ägaren av graven får plantera det den tycker är vackert för att minnas sina anhöriga (Bucht 1992, s. 131). Den nya begravningslagen har hjälpt utvecklingen av dagens traditioner. I dag har gravrabben blivit mera personlig i sitt utförande. Det blir vanligare att anhöriga planterar blommor på graven som den döde har ett förhållande till (Sörensen & Wembling 2008).

4. Resultat

4.1 Enkät svar

Här redovisas svaren från frågeställningarna i enkäten. Den skickades ut till ett urval av kyrkogårdsförvaltningar runt om i landet. Ett fält för kommentar till varje fråga har gett möjlighet för de svarande att uttrycka sig ytterligare, information som har varit värdefull i analysen av resultaten. Svar som lämnats på alternativet *Annat* och kommentarer finns med som bilaga (7.2) och kan läsas i slutet av dokumentet.

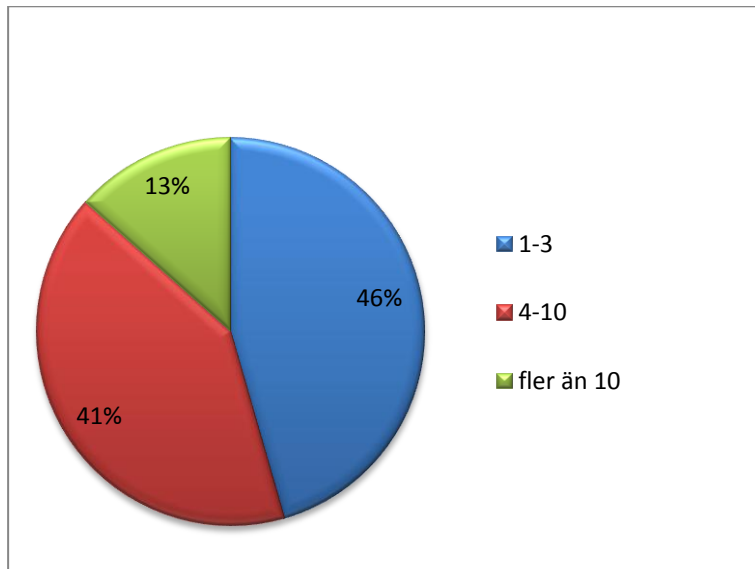
Av 125 utskick svarade 112 på enkäten vilket ger en svarsfrekvens på ca 90 %. Hälften svarade första dagen som enkäten låg ute. Täckningen av svar är fördelade över hela landet, se figur 1. Av de svarande finns 15 % i Norrland, 31 % i Svealand och resterande 54 % återfinns i Götaland.

Figur 1: Fördelning av de svarande förvaltningarna runt om i landet.

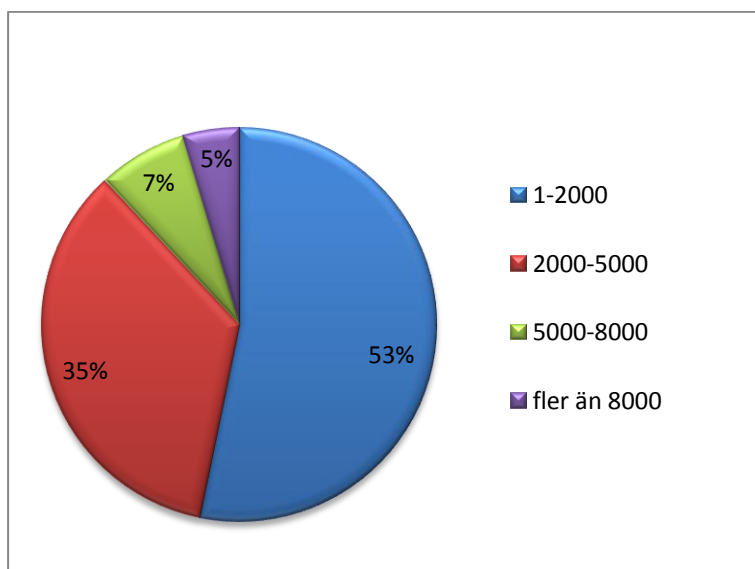
Förvaltningen

Förvaltningar med antalet kyrkogårdar/begravningsplatser som understiger 10 stycken är övervägande. Utifrån svaren har 46 % mellan 1-3 kyrkogårdar inom sin förvaltning och 41 % har mellan 4-10 kyrkogårdar, se figur 2. Av de tillfrågade har 13 % fler än 10 kyrkogårdar inom förvaltningen.

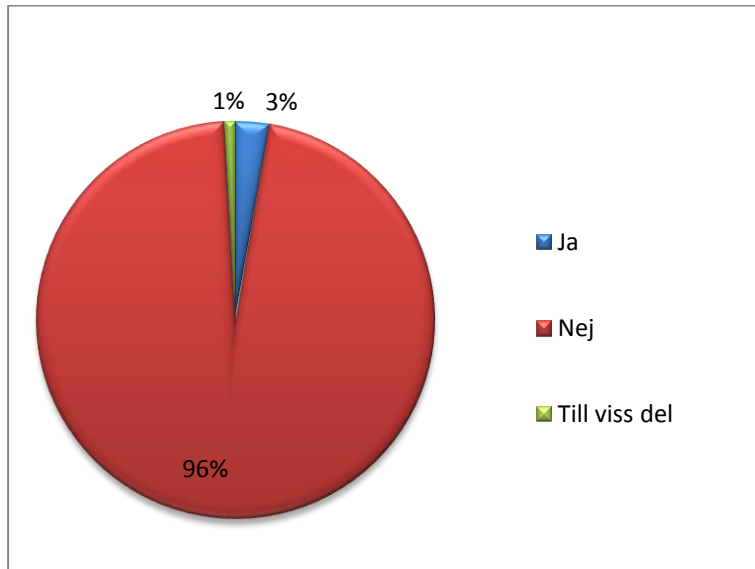
Figur 2: Antal kyrkogårdar/begravningsplatser som finns inom förvaltningen.

Utifrån frågan om antalet skötselavtal som innefattar plantering av sommarblommor så redovisas att drygt hälften, 53 %, har upp till 2000 skötselavtal. 35 % har 2000-5000 avtal och 12 % har fler än 5000 skötselavtal, se figur 3.

Figur 3: Antal avtal inom förvaltningen som omfattar sommarblommor.

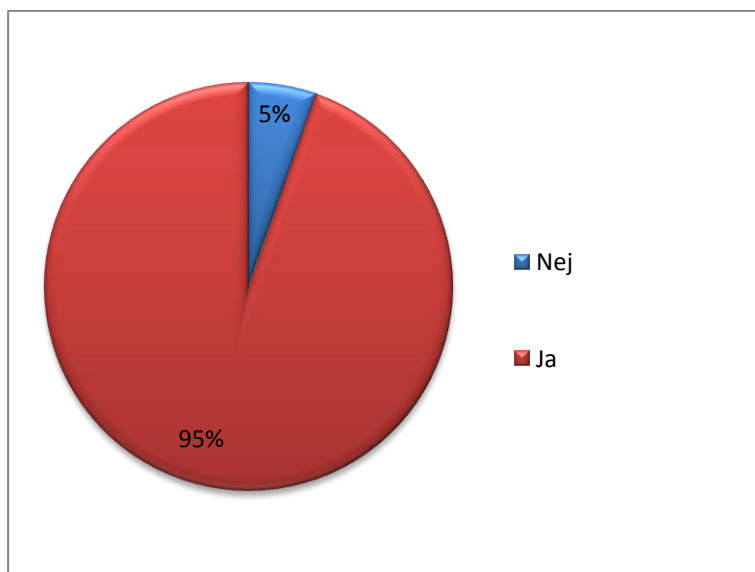
Det vanligaste är att förvaltningarna köper in sina utplanteringsväxter från någon producent. Större delen, 96 %, av de tillfrågade förvaltningarna har ingen egen produktion av utplanteringsväxter. Bara 3 % producerar alla utplanteringsväxter själva och 1 % gör det till viss del men köper även in från producent, se figur 4.

Figur 4: Egen produktion av utplanteringsväxter hos förvaltningarna.

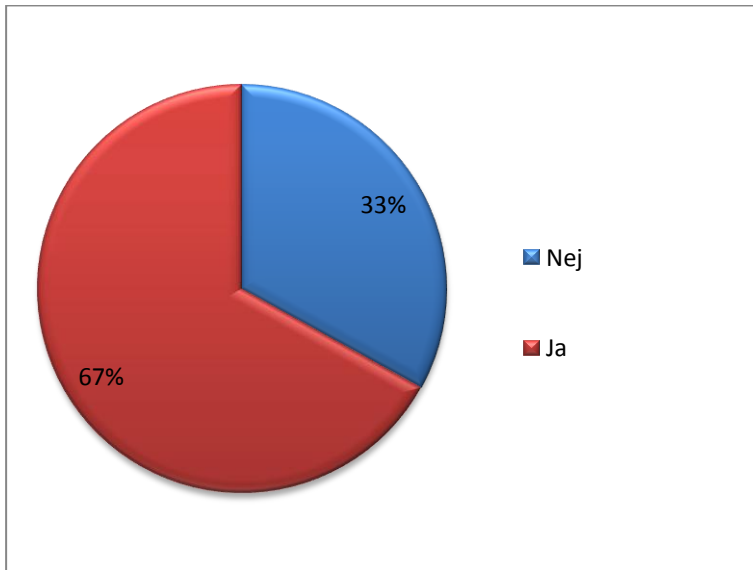
Sortiment och val av utplanteringsväxter

Intresset att ta in nyheter i sitt sortiment är stort. 95 % säger ja vid frågan om intresse finns att ta in nyheter i sortimentet av utplanteringsväxter. Det visar sig också att 5 % inte är intresserade av att förnya i sortimentet. För förvaltningarnas kommentarer till frågan se bilaga 7.2.

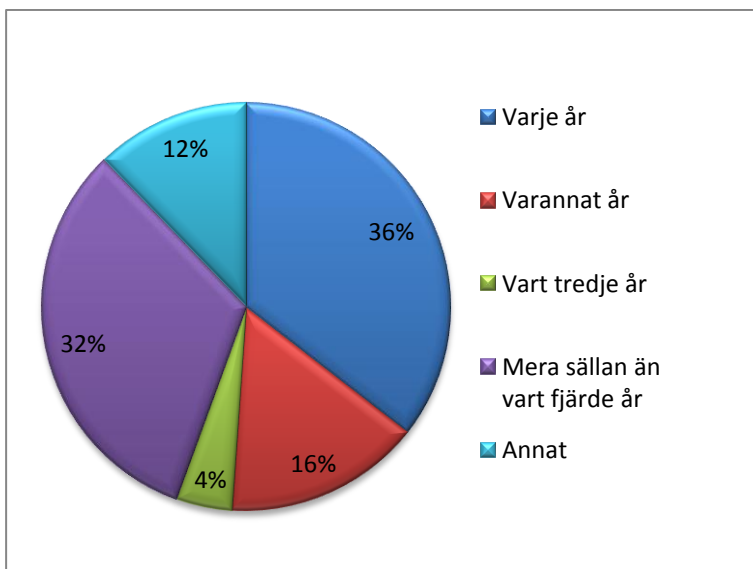
Figur 5: Förvaltningarnas intresse av nyheter i sortimentet.

Vid frågan om sortimentet brukar förnyas svarar 33 % av de tillfrågade nej och 66 % att de brukar förnya i sitt utbud av utplanteringsväxter, se figur 6. För ytterligare kommentarer om hur en del förvaltningar tänker kring detta, se bilaga 7.2.

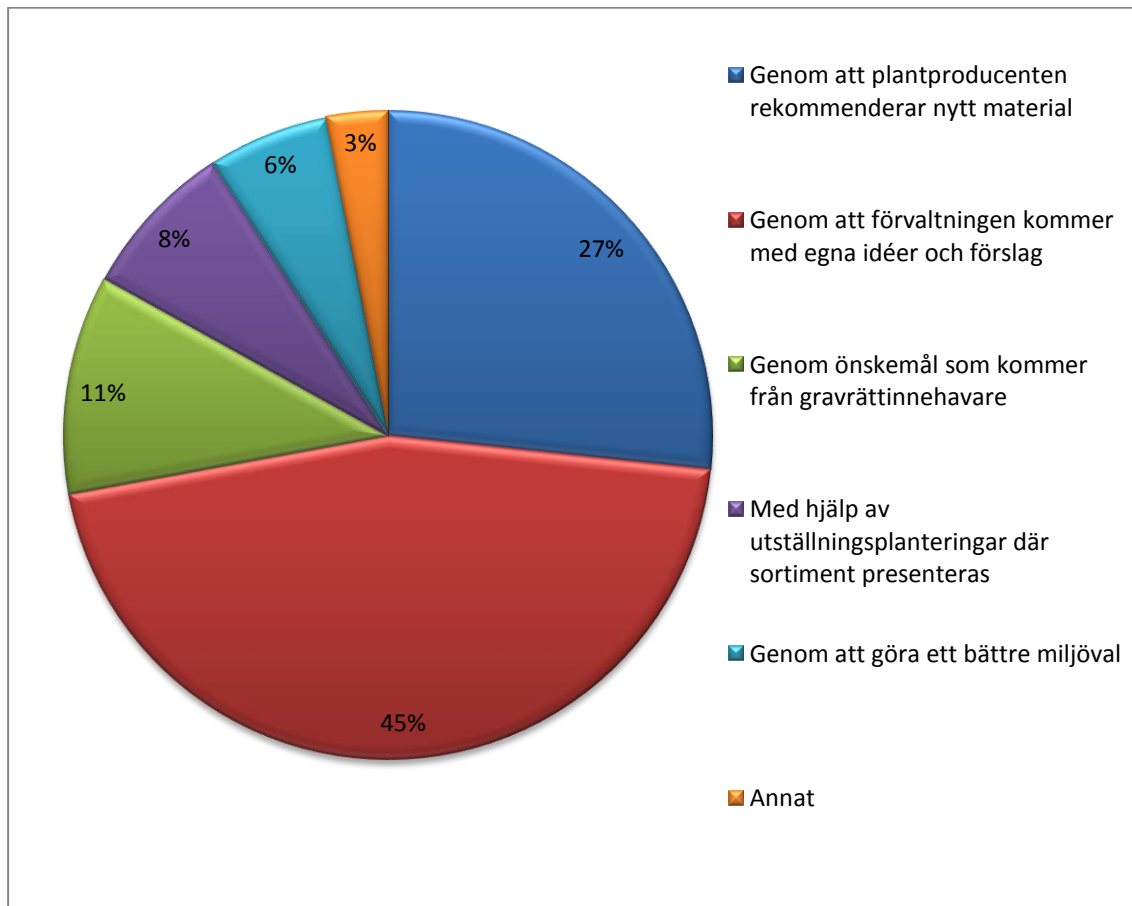
Figur 6: Förvaltningar som förnyar respektive inte förnyar i sitt sortiment av utplanteringsväxter.

Av de förvaltningar som förnyar i sitt sortiment gör 36 % det varje år. Större delen förnyar vart annat år eller mera sällan, se figur 7. De som valt alternativet *annat*, förnyar sporadiskt eller vid behov, se bilaga 7.2.

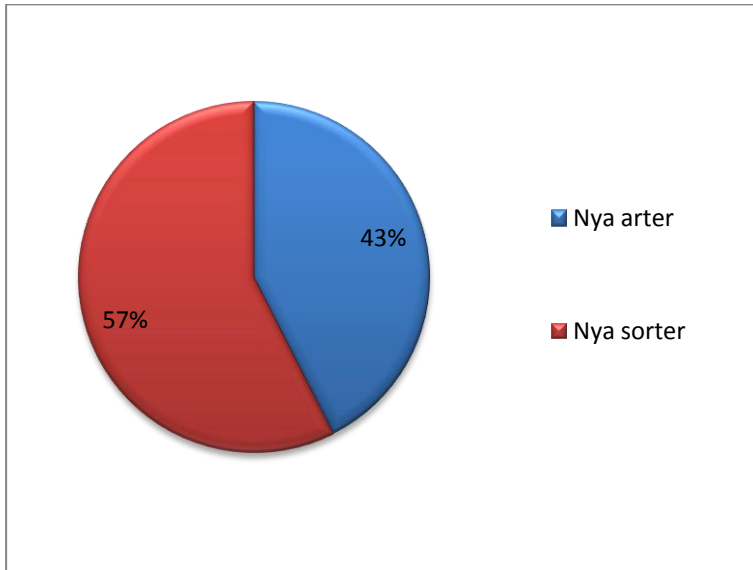
Figur 7: Förvaltningarnas rutiner kring hur ofta sortimentet förnyas.

När förvaltningarna förnyar görs det oftast med initiativ från förvaltningarna själva och efter egna idéer (45 %). Producenterna har ganska stor påverkan (27 %) då de kommer med förslag om nyheter. Önskemålen från gravrättnnehavarna som påverkar förvaltningens förnyelse av utplanteringsväxter är 11 %. Förnyelse av sortimentet för att göra ett bättre miljöval ligger på 6 %, se figur 8. Genom att göra studiebesök och därigenom få idéer är en kommentar under alternativet *annat*, se bilaga7.2.

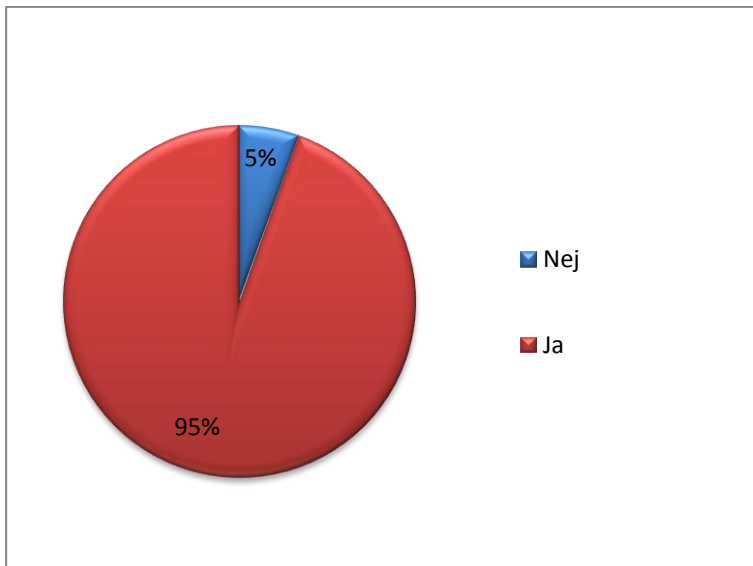
Figur 8: Förvaltningarnas tillvägagångssätt att förnya i sortimentet.

Sortimenten förnyas både med nya arter och nya sorter. I figur 9 kan man se att förnyelse med nya sorter överväger något.

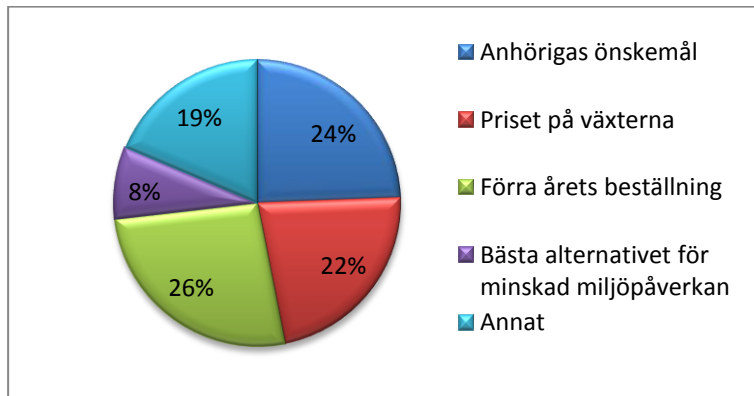
Figur 9: Den vanligaste förnyelsen av växtmaterialet när det gäller arter och sorter.

Producenterna har i de allra flesta fall det som förvaltningarna efterfrågar. Endast 5 % svarar nej på fråga, se figur 10. Genom att ställa krav på producenterna får förvaltningarna vad de vill ha, se bilaga 7.2.

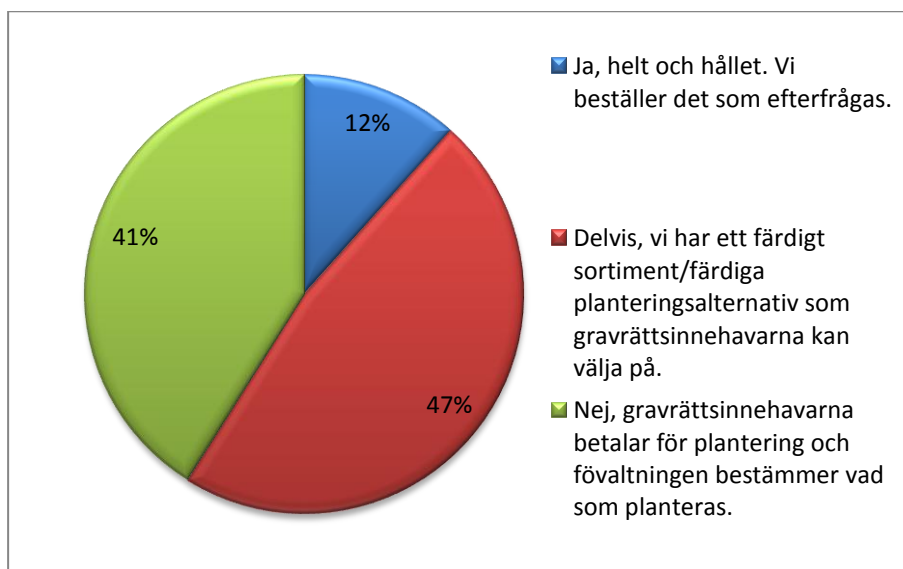
Figur 10: Producenternas utbud utifrån det som efterfrågas.

Det som avgör vilket sortiment förvaltningarna har är en kombination av anhörigas önskemål, priset på växterna och förra årets beställning, se figur 11. Under alternativet *annat* kommer blommans kvalité och egenskaper fram som en viktig faktor när förvaltningarna bestämmer utbudet i sitt sortiment, se bilaga 7.2. Växtvalet påverkas till 8 % av att välja bästa alternativet för minskad miljöpåverkan, se figur 11.

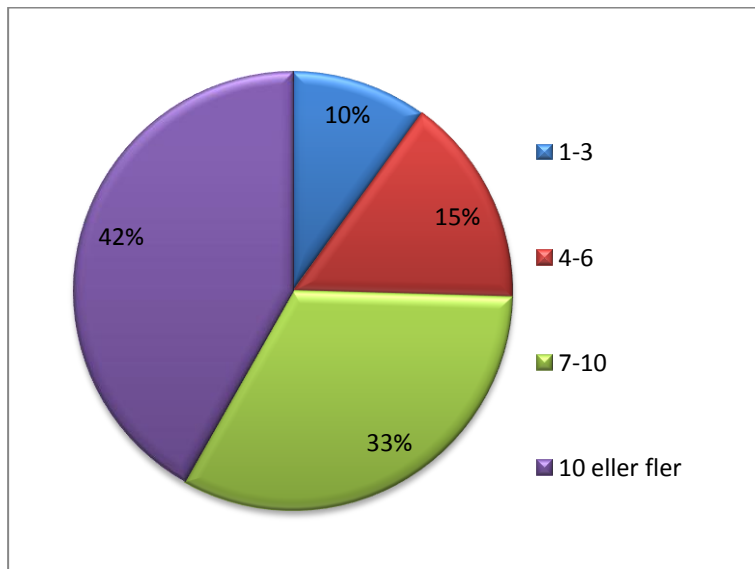
Figur 11: Påverkande faktorer på sortimentet av utplanteringsväxter på kyrkogården.

47 % av förvaltningarna har ett färdigt koncept som de erbjuder gravrättsinnehavarna, det kan handla om färdiga planteringspaket eller ett växtsortiment kunderna kan välja ur. På 41 % av förvaltningarna har kunden inga valmöjligheter då det är förvaltningen själv som bestämmer vad som planteras på gravrabbarna, se figur 12. Kommentarer avslöjar att om kunden vänder sig till förvaltningen med speciella önskemål så försöker man lösa det, se bilaga 7.2.

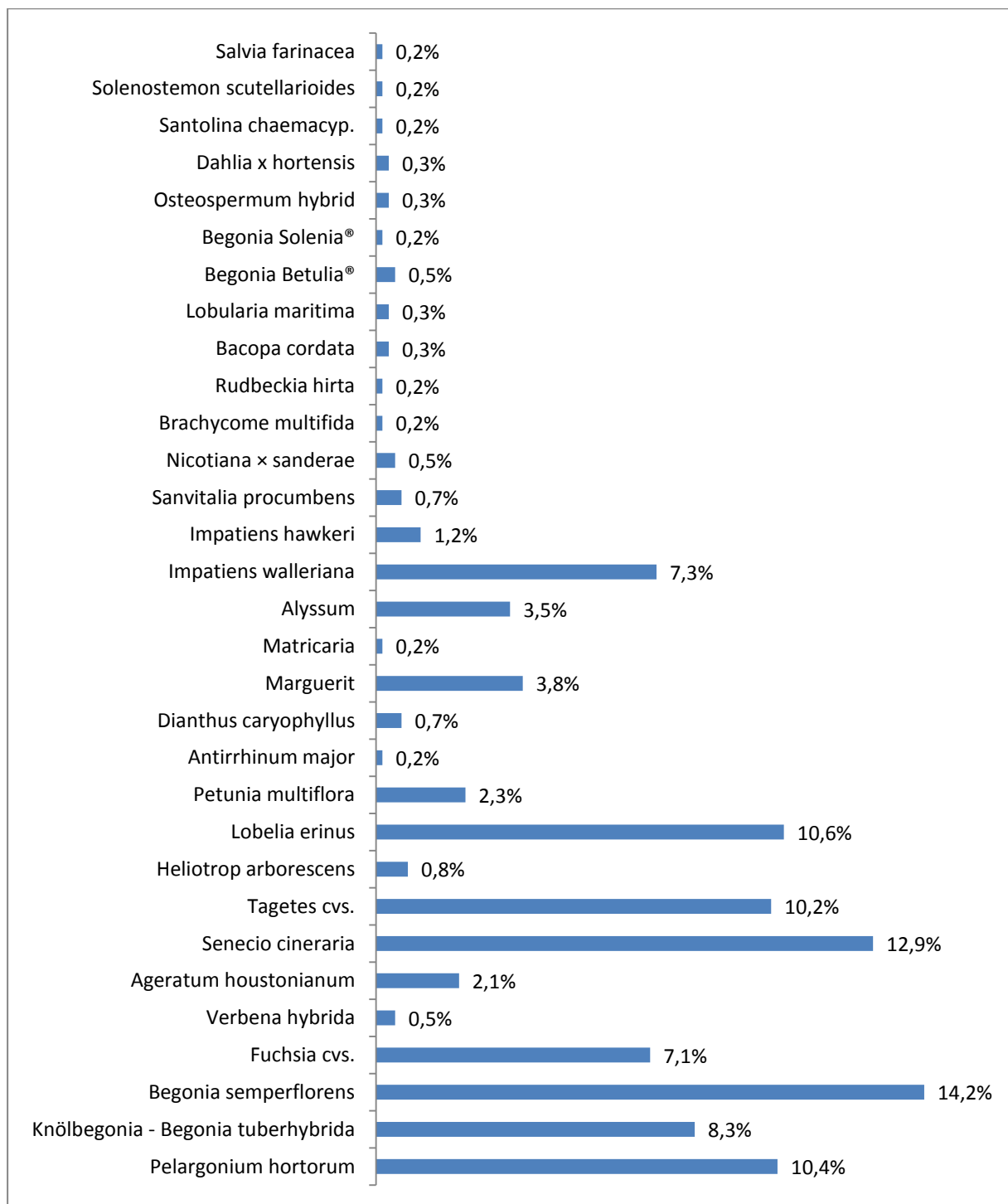
Figur 12: Gravrättsinnehavarens inflytande över växterna på gravrabbarna.

Antalet växter som ingår i sortimenten av utplanteringsväxter för sommarsäsongen varierar. 58 % av förvaltningarna har inte fler än 10 olika växter. 42 % har fler än 10 växter, se figur 13. Utifrån kommentarer finns det förvaltningar med ca 30 växter i sitt sortiment, se bilaga 7.2.

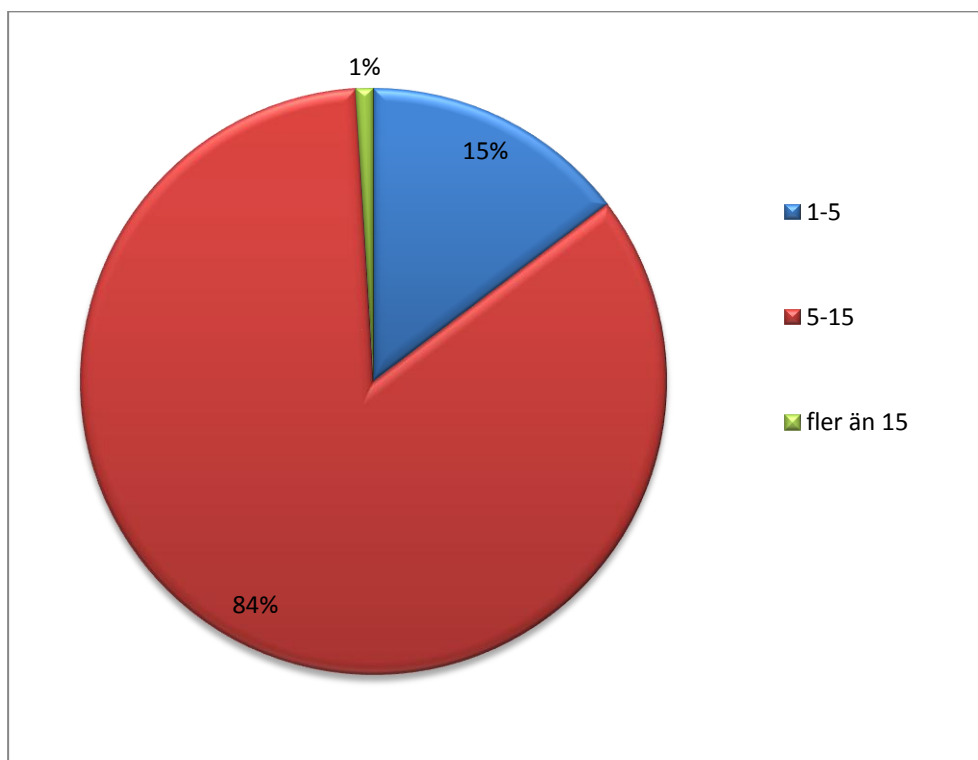
Figur 13: Antalet växter som ingår i förvaltningens sortiment av utplanteringsväxter.

Utifrån enkätsvaren är de fem vanligaste växterna som används på våra förvaltningar isbegonia (*Begonia semperflorens*), silverek (*Senecio cineraria*), kantlobelia (*Lobelia erinus*), pelargon (*Pelargonium hortorum*) och tagetes cvs. Knölbegonia (*Begonia tuberhybrida*), flitiga Lisa (*Impatiens walleriana*) och *fuchsia cvs.* ligger också högt i topp, se figur 14.

Figur 14: Växter som används för plantering av gravrabatter och i vilken omfattning de används inom förvaltningarna.

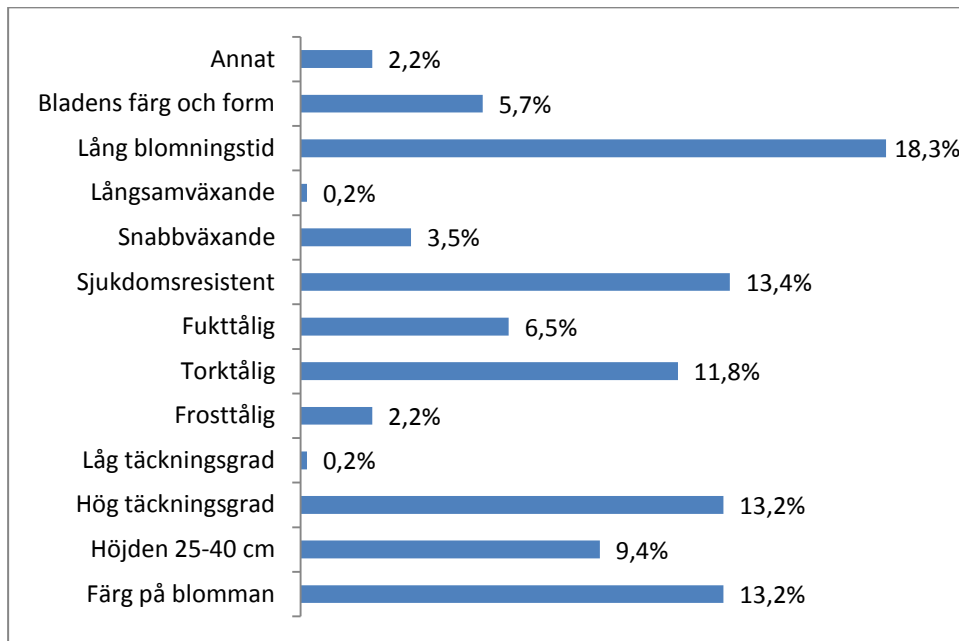
Antalet plantor som planteras på gravrabatterna varierar. Det vanligaste (84 %) är ett antal mellan 5-15 plantor per rabatt. Bara 1 % planterar fler än 15 växter, se figur 15.

Figur 15: Antalet plantor som planteras på gravrabatterna.

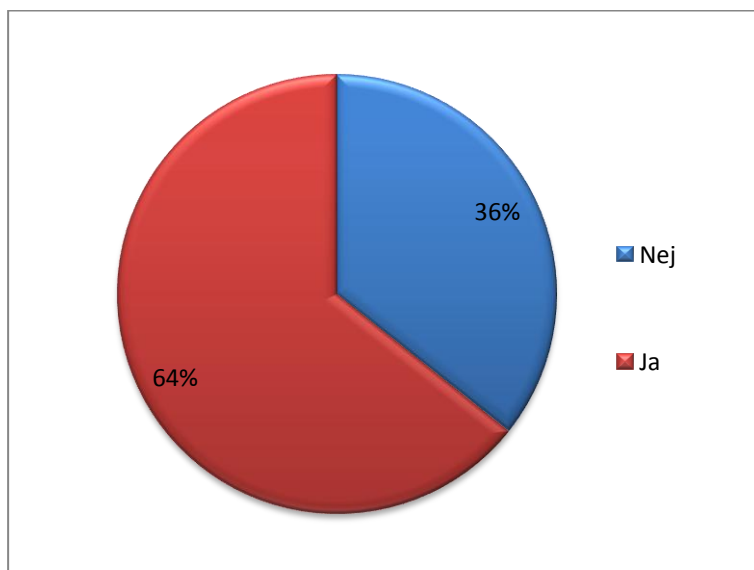
Växtplatsen och växtens egenskaper

Den viktigaste egenskapen en växt bör ha för att passa på gravrabatter är att den har en lång blomningstid. Friskheten hos växten uppskattas också men även att den har hög täckningsgrad. Blommans färg har stor betydelse, se figur 16. På alternativet *annat* finns kommentarer om att växten inte får kräva för mycket skötsel så som t ex plockning av vissna blommor, se bilaga 7.2.

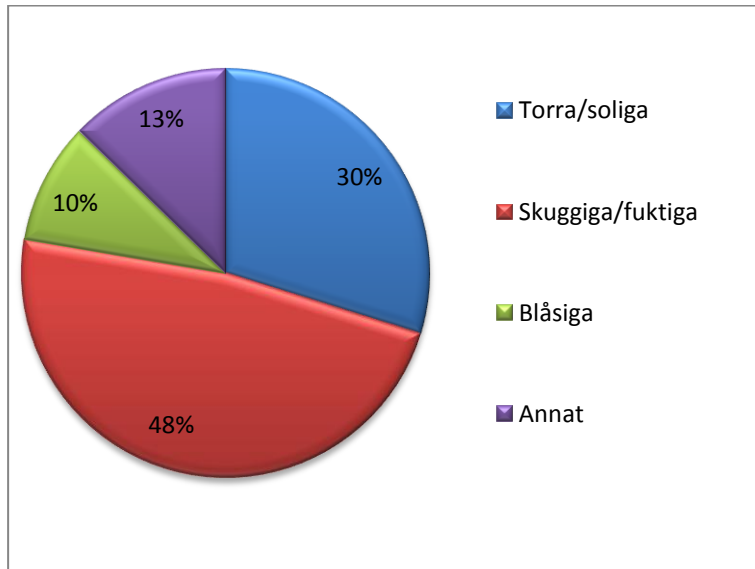
Figur 16: Egenskaper som är viktiga hos växten som ska planteras på gravrabatten.

På frågan om det finns platser där det är svårt att hitta passande växter svarade 64 % ja. 34 % hade inget problem med det, se figur 17.

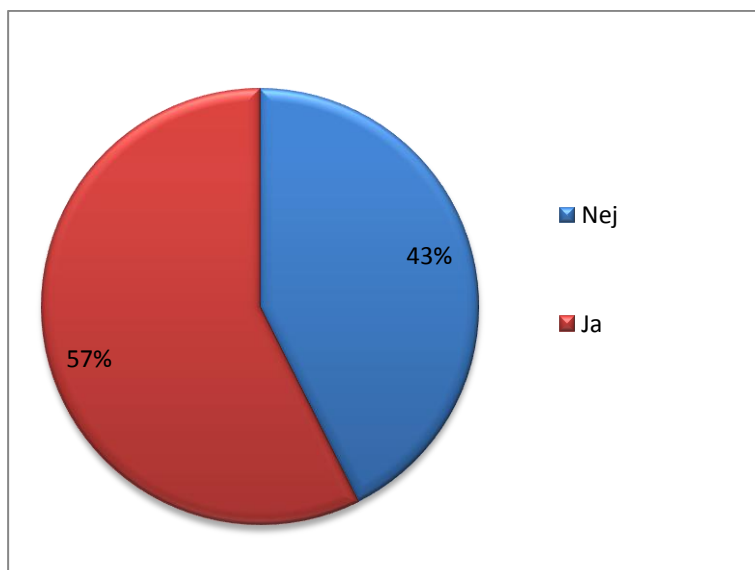
Figur 17: Platser där det är svårt att hitta passande växter .

Svåra lägen kan vara soliga och torra platser (30 %) men även skuggiga och fuktiga (48 %), se figur 18. Som kommentar till alternativet *annat* påpekade många att torra platser i skuggiga lägen var problematiska. Ett sådant läge är t ex intill träd där det finns konkurrerande rötter, se bilaga 7.2.

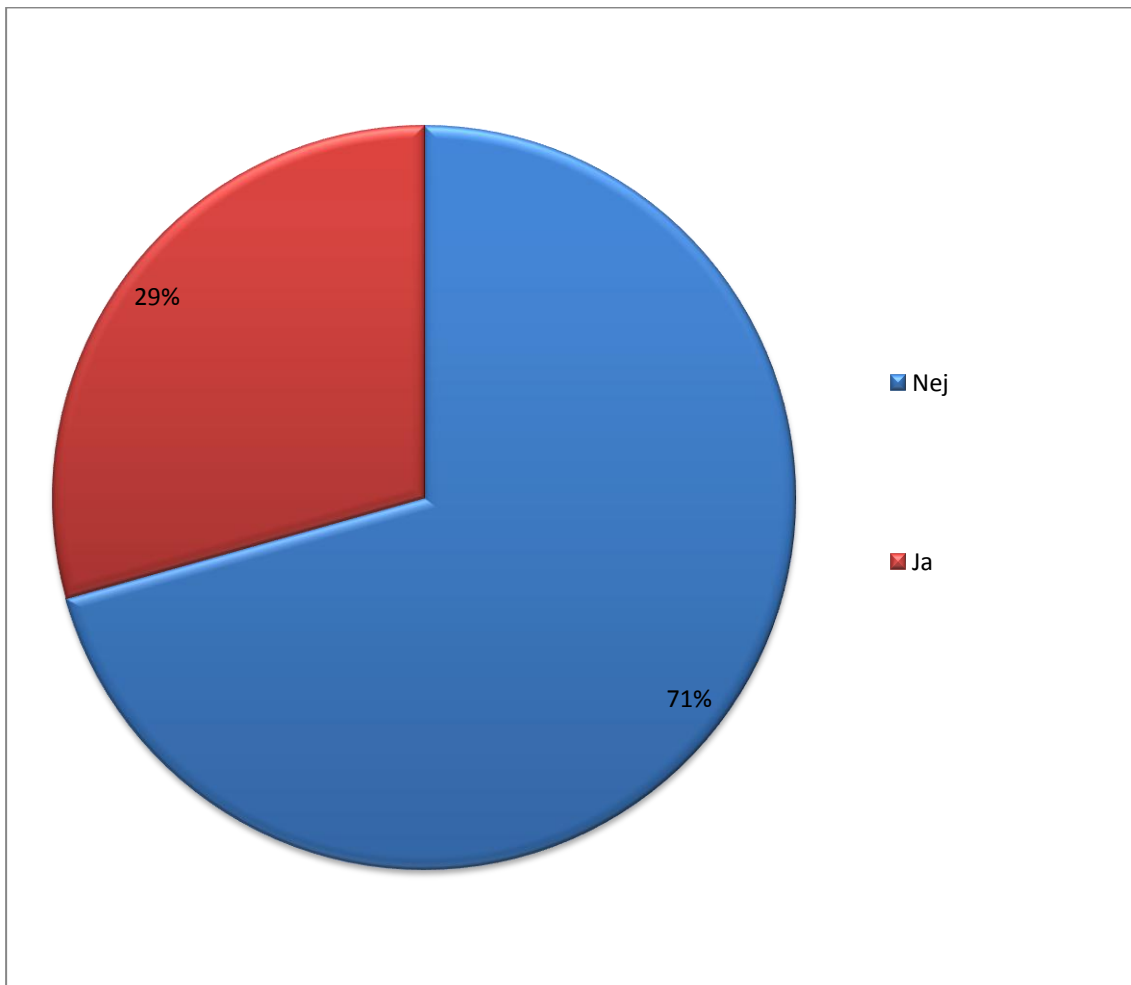
Figur 18: Problematiska platser där det är svårt att hitta rätt växt att plantera.

Mera än hälften (57 %) av de svarande hade problematiska växter som drabbades av sjukdomar och skadedjur, se figur 19. Kommentarer till frågan visade att *tagetes cvs.* är mycket utsatt för snigelangrepp. Större delen av kommentarerna tog upp detta problem. Flitiga Lisa (*Impatiens walleriana*) är även den en problemväxt då den drabbas av svampsjukdomar, se bilaga 7.2.

Figur 19: Förvaltningar som har problem med sjukdomar/skadedjur på sina utplanteringsväxter.

29 % av förvaltningarna tycker att det finns en del växter som är svåra att hantera vid plantering, se figur 20. Framförallt är det isbegonia, knölbegonia och fuchsia som är sköra vid plantering, se bilaga 7.2. Den största delen, 71 %, ser inget problem med detta.

Figur 20: Plantor svåra att hantera vid plantering.

4.2 Umeås kyrkliga samfällighet

Intervju med Kent Gabrielsson på Umeås kyrkliga samfällighet, 2010-02-05

Hur stor är er förvaltning? Antal gravar?

5 kyrkogårdar

12000 gravar

Hur många gravskötselavtal med plantering har ni?

6000 skötselavtal

Hur fungerar försäljningen av planteringarna? Vilka valmöjligheter har gravrättsinnehavarna att välja växter till graven om man köper plantering?

Gravrättsinnehavaren kan välja från förvaltningens planteringsalternativ. Förvaltningen erbjuder tre olika kostnadsklasser beroende hur många blommor man vill ha på graven. Om man hör av sig till respektive kyrkogård så kan man som kund ha önskemål om vilka växter ur sortimentet som ska planteras på sin anhöriges grav. Det brukar inte vara något problem att få önskemålen uppfyllda.

Sortimentet

Knölbegonia

Begonia multiflora

Pelargon

Fuchsia

Tagetes

Isbegonia

Sommarnejlika

Flitiga Lisa

Lobelia

Silverek

Petunia

Ageratum

Matricaria

Alyssum

Brukar ni förnya i sortimentet?

Provar nya sorter ibland. En nyhet för förra året var spansk marguerit.

Hur ofta?

Det blir sporadiskt.

Hur tänker ni kring då ni ska prova nytt? Vilka egenskaper är viktiga?

Förvaltningen provar gärna nya sorter men har inte haft tid eller intresse att utveckla sitt nuvarande sortiment. Skulle gärna ha något som breder ut sig. Växten kan då vara dyrare eftersom man då inte skulle behöva så många plantor.

Vad avgör valet?

Producenten föreslår ibland nyheter som skulle kunna passa på kyrkogården. Det kommer inte in några önskemål från gravrättsinnehavare om växter som inte finns med i sortimentet. Priset har betydelse.

Blir ni kontaktade av andra producenter eller fröfirmor som erbjuder nyheter?

Förvaltningen har inte haft någon kontinuerlig kontakt med någon försäljare sedan 10-15 år tillbaka, det är leverantören som har den kontakten.

Platser där det är svårt att hitta passande växter?

Där det är mycket granar som skuggar. Det blir Begonior som planteras på dessa lägen.

Sjukdomar?

Alyssum har problem med en liten fluga som äter upp deras blomknoppar. Lobelian blir angripen av svamp vilket gör växten ful på sensommaren. Anmälan till leverantör görs direkt och dialog förs mellan leverantör och förvaltning kring problemet. Flitiga Lisa har minskat eftersom kvalitén på dem har blivit sämre.

Hur introducerar ni det nya sortimentet för gravrättsinnehavarna?

De nya växterna planteras på de gravar som har gamla flerårskontrakt på grund av att de inte har så många besökare. Nu säljs det mest ettårskontrakt.

Får ni hela leveransen från en och samma producent?

Har producenten det ni frågar efter? Känner ni några begränsningar här?

Leveransen kommer från en lokal odlare som levererat till förvaltningen i flera år. De har ett bra samarbete och leverantören har det som förvaltningen efterfrågar. Behöver inte oroa sig för rangliga växter av producenter som hellre ser kvantitet än kvalitet. Många växter som står tätt blir gärna rangliga.

Övrigt:

Förvaltningen har haft detta urval av planteringsalternativ sedan 80-talet. Genom att behålla ett beprövat koncept så kan man hålla nere kostnaderna genom tidsbesparing och rationalisering. För de sommarjobbare som kommer in och jobbar är systemet lätt att följa. Eftersom man inte ändrar avtalen så kan man ha en långsiktig planering vilket också underlättar för leverantören. Upphandlingarna borde ske oftare tycker revisorerna men förvaltningen är så pass nöjd med sin leverantör som de har en god kontakt med. Upphandlingarna löper på i en treårsperiod men är man nöjd så blir det löpande. Förvaltningen i Umeå skulle gärna se en bättre mall för upphandling av utplanteringsväxter. Den skulle beskriva hur man ska tänka när man beställer och vilka krav man kan ha på leverantören. Mallen skulle innehålla information om vilken storlek krukorna bör ha, om den ska vara av plast eller torv och om blomman ska stå i knopp eller vara utslagen vid leverans. En beskrivning av vad för sorts planta man vill ha. Framförallt är de mindre kyrkogårdarna som skulle behöva en sådan.

Ett annat önskemål skulle vara att det fanns förslag på hur man kan kombinera utplanteringsväxterna på graven på ett nytt sätt.

Det är fortfarande stor efterfrågan på sommarblommor. Förvaltningen har försökt med erbjudanden om perenner men det har inte varit något större intresse för det. Skulle man

satsa mera på det så behövs mera kompetens inom förvaltningen vad gäller perennernas skötsel och placering.

Kyrkogårdsarbetarna bestämmer själva kombinationen av färger och växter på gravratterna i samband med plantering. Det finns inga kvarter med enhetliga växter. Eftersom inte alla gravar har plantering så skulle det på dessa inte planteras i enlighet med skötegravarna.

Skötsel

På hösten gödslas det och så gör man en omgrävning av gravratterna och tar bort rottorv. På våren jordfräses ratterna innan plantering.

4.3 Kyrkogårdsförvaltningen, Malmö

Intervju med Mats Svensson på kyrkogårdsförvaltningen i Malmö, 2010-02-18

Hur stor är er förvaltning?

17 kyrkogårdar

Hur många gravskötselavtal med plantering har ni?

12000 skötselavtal, har ingen siffra på hur många där plantering ingår.

Hur fungerar försäljningen av planteringarna? Vilka valmöjligheter har gravrättsinnehavarna att välja växter till graven om man köper plantering?

Vi har ett sortiment av växter varifrån gravrättsinnehavarna väljer. De betalar efter antalet plantor eftersom det är pris per styck som erbjuds. Förvaltningen har ett rabattsystem. Då kunden köper fler än 10 plantor så blir det billigare.

85-90% av det som säljs är isbegonia.

Förvaltningen har försökt att erbjuda färdiga paketlösningar men utan framgång så det erbjuds inte i dagsläget.

Sortimentet

Isbegonia
Pelargon
Marguerit (småblommig)
Fuchsia
Knölbegonia
Ageratum
Lobelia
Tagetes
Silverek

Brukar ni förnya i sortimentet?

Nja. De har provat att förnya några gånger då man från förvaltningens sida vill erbjuda något annat än det traditionella sortimentet. Under 2000-talet är silvereken ny i sortimentet. Det behövs ett ganska stort intresse från kunderna om man ska förnya sortimentet. Det krävs att man beställer större volymer för att det ska kunna hanteras av förvaltningen. Att beställa få antal av många olika växter är svårt då det ska ut på anbud.

Hur ofta?

Mycket sällan förnyas något i sortimentet.

Hur tänker ni då ni ska prova nytt? Vilka egenskaper är viktiga?

Isbegonian är egentligen den perfekta plantan. Den klarar både fukt och torka, är frisk och blommar ända in på hösten. Dessutom behöver den inte plockas. Den enda nackdelen är kanske att plantorna kan vara sköra när de är små. Andra bra egenskaper som växterna bör ha är att de växer till snabbt och täcker ytan.

Det är mycket kaniner på kyrkogårdarna i Malmö så växterna ska inte vara allt för aptitliga.

Vad avgör valet?

Efterfrågan från kunderna. Förvaltningen har många långa avtal och då kan man inte ändra det som ska planteras på dessa gravrabatter.
Priset är viktigt men även kvalitén på växterna.

Blir ni kontaktade av andra producenter eller fröfirmor som erbjuder nyheter?

Nej

Platser där det är svårt att hitta passande växter?

Nej. Förvaltningen har haft problem där trädrötter konkurrerar ut sommarblommorna. På dessa ställen erbjuds kunden att köpa planteringslådor som grävs ner och som håller ute trädrötterna.

Sjukdomar?

Nej, men vi har problem med att kaniner äter på växterna.

Hur introducerar ni det nya sortimentet för gravrättsinnehavarna?

Sortimentet förnyas inte så ofta och förvaltningen har inte haft något utrymme att försöka nå ut med nyheter till gravrättsinnehavarna. Skulle man förnya sortimentet måste man lägga tid på att göra reklam för detta.

Får ni hela leveransen från en och samma producent?**Har producenten det ni frågar efter? Känner ni några begränsningar här?**

Förvaltningen köper sina plantor från Mäster Grön som har en producent i närheten av Östra kyrkogården. Alla plantor levereras från samma leverantör. Närheten till producenten ger en god kontakt mellan förvaltning och odlare. Att välja en lokal leverantör ger kortare transporter vilket är bra ur miljösynpunkt. Producenten har det som efterfrågas.

Övrigt:*Skötsel*

Innan sommarblommorna planteras fylls det på med ny jord som köps in färdigblandad med gödsel.

4.4 Fröproducent, Weibulls Horto AB

Intervju med Silke Slüter, säljare på Weibulls Horto AB, 2010-02-12

Presentation av Weibulls Horto AB:

Weibulls Horto AB är ett relativt ungt företag som startade 1:a juli 2008. De vänder sig till yrkesmarknaden för köksväxtfrö, blomsterfrö, plantor, jord, torv och redskap till yrkesodlare i Sverige och Danmark. Dock finns mycket kunskap inom företaget då man tagit hand om en mer än 100 år gammal tradition [Weibulls Hortos hemsida 2010].

Säljer ni till hela landet?

Ja, intentionen är i alla fall det.

Skillnader i sortimentet som beställs av kyrkogårdsförvaltningar i norra och södra Sverige? Om det finns skillnader vilka är de?

Flitiga Lisa funkade inte i norr och petuniorna kan också vara svåra.

Säljer ni frön/ pluggplantor direkt till någon kyrkogårdsförvaltning?

Ja, det finns fortfarande några kyrkogårdar som producerar egna plantor.

Vilka är de vanligaste utplanteringsväxterna som ni säljer till kyrkogårdsförvaltningarna?

Eftersom odlarna inte enbart odlar till kyrkogårdsförvaltningar är det svårt att svara på denna fråga.

När ni väljer sortiment, har ni då kyrkogårdsförvaltningarna i åtanke och vad de skulle vara intresserade av? Hur tänker ni? Har ni ett speciellt sortiment till kyrkogårdsförvaltningar?

Nej, vi har inget specifikt sortiment till kyrkogårdsförvaltningarna, vi tänker förvaltning. Det behövs växter för alla lägen, både på kyrkogårdar och inom kommunala förvaltningar.

Får ni några önskemål från kyrkogårdsförvaltningarna om nya utplanteringsväxter som kan passa gravrabatterna?

Önskemålen går för det mesta genom producenterna. Förvaltningarna för en diskussion med sin producent om man vill testa nya växter och producenten beställer från fröförsäljaren.

Hur når ni ut och introducerar nyheter till era kunder?

Utskick av kataloger och besök hos kunderna. Förut har vi haft odlarträffar, något som vi skulle vilja återuppta. Eftersom vi har ett helhetskoncept, vi säljer allt ifrån frö till tillbehör såsom jord och krukor, så kommer vi i kontakt med kunderna i flera steg.

Har upplevt det svårt att nå ut till rätt personer inom kyrkogårdsförvaltningarna när vi tidigare hade våra odlarträffar. Det har inte varit personen som varit ansvarig för förvaltningens sortiment som varit på plats vilket gjort att information om nyheter inte kommit fram till rätt person.

Vilka växter skulle ni se att kyrkogårdsförvaltningarna provar i sitt sortiment? Varför?

Inget specifikt till kyrkogården. Kyrkogård och förvaltning är samma då det gäller växter, båda kräver ett sortiment med växter som passar för olika växtplatser. Blommor med lång hållbarhet är också ett krav.

Övrigt:

Produktionstiden av plantorna kan ha betydelse för förvaltningarna vid val av växter. Har växten en kort produktionstid behövs inte så lång framförhållning vid beställning.

4.5 Plantproducent, Mäster Grön

Intervju med Jenny Sammekull, säljare mot kommunala förvaltningar och kyrkogårdsförvaltningar, 2010-02-02.

Presentation av Mäster Grön:

En försäljarorganisation som ägs av ett 70-tal växtproducenter i södra Sverige. Mäster Grön säljer odlarnas produkter till bland annat gardencenters, dagligvaruhandel och aktörer inom offentlig miljö.

Mäster Grön hanterar ca 40 % av den svenska produktionen av kruk- och utplanteringsväxter. Utplanteringssäsongen, som är från slutet av april till mitten av juni, omfattar 40 % av årets omsättning [Mäster gröns hemsida 2010].

Odlarna köper frön och pluggplantor från Weibulls Horto AB, SWEED och Hörnhems handelsträdgård.

Säljer ni till hela landet?

Nordligaste kunden finns i Hudiksvall.

Skillnader i sortiment som beställs av kyrkogårdsförvaltningar i norra och södra Sverige?

Om det finns skillnader vilka är de?

Den enda växten som skulle kunna skilja norr och söder är att isbegonia med mörka blad är vanligare i norr. Kan bero på tradition.

Vilka är de vanligaste utplanteringsväxterna som ni säljer till kyrkogårdsförvaltningarna?

Begonia semperflorens

Lobelia erinus

Senecio cineraria

Tagetes patula

Begonia tuberhybrida

Begonia x hiemalis 'Betulia'

Fuchsia Hybrida

Begonia 'Dragon Wing'

Pelargonium x hortorum

Lobularia maritima

Osteospermum ecklonis

När ni väljer sortiment, har ni då kyrkogårdsförvaltningarna i åtanke och vad de skulle vara intresserade av? Hur tänker ni? Har ni ett speciellt sortiment till kyrkogårdsförvaltningarna?

Nej, inget speciellt sortiment till kyrkogårdsförvaltningarna.

Får ni några önskemål från kyrkogårdsförvaltningarna om nya utplanteringsväxter som kan passa gravrabatterna?

Ja, förfrågningar kommer med jämna mellanrum. Kunderna frågar om säljarna kan rekommendera några nyheter som förvaltningen kan testa.

Hur når ni ut och introducerar nyheter till era kunder?

Genom kundbesök, mässor, utskick och kundtidning.

Märker ni något intresse från kyrkogårdsförvaltningarnas sida av att prova nyheter i sitt sortiment? Hur märker ni det?

De frågar efter nya växter att testa. Det finns dock förvaltningar som inte alls är intresserade av nyheter, vilket vi självklart respekterar. Huvudsaken att de köper från oss så är det inte så viktigt vad de köper. Vill behålla kunden och levererar det som de vill ha. Det är viktigt med en bra kundkontakt och det är också där som man kan introducera nytt material att testa. Vet man att förvaltningen gärna provar nyheter så vänder man sig till dem om man hittar något som skulle kunna passa på kyrkogården.

Vilka växter skulle ni se att kyrkogårdsförvaltningarna provar i sitt sortiment? Varför?

Kyrkogårdsförvaltningarna har ett fungerande sortiment som man kan lita på. De har hållit på länge med sina växter och vet vad som fungerar och inte fungerar.

Växter som skulle fungera bra på kyrkogården är:

Olika prydnadsgräs.

Bladväxter – har dekorativa blad som passar att kombineras med andra blommande växter.

Stjärnpelargon – behöver inte plockas på vissna blommor som andra pelargoner. Har en luftig blomställning som torkar upp fort efter regn vilket hindrar blomman från att mögla och bli ful.

Sanvitalia (husarknappar)- fungerar bra som marktäckare och har små gula och dekorativa blommor.

Det är mest nya sorter man prövar eftersom det inte kommer så många nya arter på marknaden.

Övrigt:

Mindre handelsträdgårdar läggs ner och större tar vid. Förvaltningar som tidigare beställt från en mindre producent är förvånade över Mäster Gröns stora sortiment och att de har allt som förvaltningen efterfrågar. De mindre producenterna har mindre ytor att dra upp plantorna på vilket också hindrar dem från att erbjuda stort sortiment på grund av platsbrist. Mäster Gröns styrka är de olika odlarna. Beställningen till förvaltningarna kan plockas från olika odlare vilket gör att en producent inte behöver tillhandahålla hela sortimentet utan kan ha ett större antal av några få kulturer.

Vad förvaltningarna beställer varierar beroende på hur gravavtalen ser ut. Har man ett fast sortiment som gravrättsinnehavarna väljer från så är det svårare att ändra i sortimentet än om de inte får välja utan det är förvaltningen själva som bestämmer vad som planeras.

5. Diskussion

5.1 Metoddiskussion

Enkäten

I denna studie har det varit en bra metod att använda sig av en enkät för att samla in information. På kort tid har svar från många personer kommit in och gett en grund till vidare diskussion.

Enkätens svarsfrekvens ligger på ca 90 %. Funderar man kring varför svarsprocenten var så hög just i denna enkät så kan svaren vara flera. En orsak kan vara att utskicken verkligen kom till de personer som har ansvaret och kunskapen om utplanteringsväxterna inom förvaltningen, d.v.s. rätt person kunde snabbt svara på frågorna. Annat som också kan ha varit avgörande var tidpunkten för utskicken, många förvaltningar hade precis skickat iväg sina beställningar inför sommaren och hade det färskt i minne. En annan viktig del var att Ann-Britt Sörensen på Movium, innan utskicken, mailat ut information om att en enkät var på gång.

Vid analysen av enkätsvaren måste det tas hänsyn till att svarspersonerna kan ha tolkat frågorna olika. Missuppfattningar kring frågeställningarna kan påverka svaren vilket man ska ha i åtanke när frågorna utvärderas. I den kommande diskussionen är det författarens tolkning av svaren som utvärderas.

Intervjuerna

Genom att kombinera intervjuer och enkät så har förståelsen för enkätsvaren varit en annan än vad de skulle varit om samtal med erfarna personer inte gjorts. Intervjuerna skulle sett annorlunda ut om det gjorts efter att enkätsvaren analyserats då det uppkommit fler funderingar som varit intressant att få svar på. De nya frågorna förklaras i den kommande diskussionen.

5.2 Utvärdering av litteraturstudien om växter på kyrkogården

För att få en inblick i hur sortimentet av utplanteringsväxter på kyrkogården har sett ut bakåt i tiden var det betydelsefullt att i studien få in ett avsnitt om detta. Dock har litteratur kring användandet av utplanteringsväxter på kyrkogården varit svårt att hitta. En del litteratur finns om användandet av träd, buskar och perenner men så gott som inget om utplanteringsväxter och sommarblommor. Litteraturstudien fick istället fokusera på växter som ingått i planteringsförslag och lite om hur skötselavtalen sett ut på våra kyrkogårdar. Genom att titta på det får man en idé om hur det kan ha påverkat användandet av och traditionen kring växterna.

Det verkar som att det till stor del är tradition som styr på kyrkogården. Kanske är det så att när det kommer till sorgearbete så är vi traditionella. Klagomålen på "skrikiga" gravrabatter, som medverkade till en rad ordningsregler på 1950-talet, kan ha sin bakgrund i den syn man hade då på döden och sorgearbetet. Idag har vi en annan syn men även andra lagar och regler. Vi tillåts idag att vara mera individuella i vår sorg vilket också avspeglas på utformningen av gravrabbatterna.

En studie om historien kring sommarblommor och utplanteringsväxter på våra kyrkogårdar skulle kunna göras. Den kunde innehålla mer fakta om skötselavtal, både hur det ser ut idag och hur det sett ut historiskt. En intressant del skulle vara fakta om när kyrkan började sälja skötselavtal och plantering, även hur det sett ut innan och hur traditionen kring dagens växter uppstått.

5.3 Diskussion kring frågeställningarna

I studien av utplanteringsväxterna på kyrkogården har syftet varit att titta på hur sortimentet av växterna ser ut och hur det skulle kunna utvecklas. Studien har även undersökt producenternas utbud och vad kyrkogårdsförvaltningar efterfrågar. Delar av enkäten innehöll frågor utformade för att få svar på vilka egenskaper som växten behöver för att passa på gravrätterna. Dessa svar kan ge ett stöd till producenter hur de kan tänka när de jobbar gentemot kyrkogårdsförvaltningar och deras växtsortiment.

En utmärkande stor del av de som svarat på enkäten finner man i Västra Götalands län. Det stora antalet svaranden från Västra Götaland kan bero på att det är ett län med många kommuner. En sammanslagning av län, Älvsborgs län, Göteborg och Bohus län samt stora delar av Skaraborgs län, gjordes 1 januari 1998. Det kan betyda att det finns många förvaltningar i vilka cheferna är aktiva inom FSK (Föreningen Sveriges kyrkogårdschefer) varifrån adresser för utskick har använts. Varför det är lägst svarande i norr kan bero på att förvaltningarna är färre, men med större områden, vilket ger färre antal svaranden då de av naturliga skäl är underrepresenterade i FSK.

Både enkät och intervjuer vävs ihop i denna diskussion eftersom det blir ett tydligt sätt att presentera arbetet.

Förvaltningen

Utifrån enkäten kan det sammanfattas att 87 % av de svarande förvaltningarna har mellan 1-10 kyrkogårdar. De flesta har som mest 2000 skötselavtal. Det är en stor variation där storleken mellan förvaltningarna skiljer sig mycket åt. Antalet kyrkogårdar säger inte så mycket om hur många skötselavtal förvaltningarna har. En kyrkogård som förvaltas kan innehålla många gravar med många skötselavtal, men det kan även vara så att en förvaltning har många små kyrkogårdar med få skötselavtal. När frågan om antalet skötselavtal besvarades kan det ha varit så att många även inkluderat avtal med bara skötsel. Det har framkommit under intervjuer att det ibland kan vara svårt att skilja ut avtalen med bara sommarblommor från de övriga avtalen när man snabbt ska uppskatta detta.

96 % av förvaltningarna köper in sina blommor från producent. Siffran kan ha sett annorlunda ut om man ställt frågan för 10-15 år sedan. Troligt hade varit att det var fler förvaltningar som producerade egna växter. Många har under åren avvecklat verksamheten med att producera sina egna växter då det blir billigare att köpa in produkterna istället.

Det kom fram under intervjuer att det fanns önskemål om en mall som kan användas vid upphandling när utplanteringsväxter ska köpas in. Ett framtida examensarbete skulle kunna behandla frågan om vad som är viktigt att tänka på vid beställning av utplanteringsväxter. Om en mall skulle utformas kan den innehålla råd om bland annat krukstorlek, typ av kruka och om blomman ska vara utslagen eller inte vid leverans.

Valet av utplanteringsväxter

Intresset är stort från förvaltningarnas sida att ta in nyheter i sitt sortiment av utplanteringsväxter. Hela 95 % sa ja när de blev tillfrågade om de var intresserade, dock vill man vara säker på att nya växter håller måttet i jämförelse med de nuvarande. Det är förståeligt då förvaltningarna köper in ett stort antal växter varje år. Att ta in en växt i stor mängd som inte håller måttet skulle vara katastrofalt då gravrättsinnehavarna har betalt för en tjänst. Det är även mycket känslor inblandade eftersom planteringen görs till minne av en anhörig.

Förvaltningarna vill förnya sortimentet men enligt svaren brukar 33 % inte göra det. Det är fler som vill förnya än som verkligen gör det. Det kan bero på det som tas upp ovan, att man vill vara säker på att nya växter klarar de krav som förvaltningarna ställer. För att förnya krävs det en hel del tid att sätta sig in i vad som skulle kunna introduceras i sortimentet och tid kostar pengar. I kommentarer till enkäten så hävdar vissa att det är just av ekonomiska skäl som de inte förnyar då nya växter kostar mer än de traditionella.

Ca 36 % förnyar i sortimentet varje år, de flesta mera sällan. Med tanke på att det är så få växter som finns med på topplistan av de växter som används på kyrkogården (se figur 14), så kan man fundera över hur de nya växterna används de kommande åren. Är det många av provsorterna som får stanna kvar i sortimentet åren efter att de har introducerats? Utifrån enkäten så är det nästan lika vanligt att förnyelsen görs med nya arter och sorter. Efter intervju med producent så kan man fundera på om förvaltningarna verkligen har kunskap om skillnaden. Producenten säger nämligen att introduktion av nya arter sällan görs utan att det är betydligt vanligare med nya sorter.

Förnyelse sker i många fall på eget initiativ från förvaltningarna. Här skulle ett större engagemang, och marknadsföring, från producenterna vara till stor fördel för ett förnyat sortiment. Kanske skulle en växtkatalog som enbart vänder sig till kyrkogårdsförvaltningar vara ett sätt? Ungefär en tredjedel av förvaltningarna tar hjälp av sin odlare när de vill ha in något nytt. De litar till att de kan detta och vet vad som skulle fungera.

Det är bara 11 % som ser till miljön vid valet av nya växter. Kanske för att det är svårt att veta vilka växter som är bättre än andra ur denna synpunkt. Beställaren måste själv vara insatt och aktiv i valet som främjar miljön. Livscykelanalys behövs för varje växtkultur för att få fram vilken växt som är att föredra med hänsyn till miljön. Examensarbeten görs just nu kring detta men det behövs även insatser från branschen. Krav från beställare om tydlighet kring växternas miljöpåverkan skulle sätta press på producenterna vilket skulle vara positivt.

Avgörande för valet av sortiment är anhörigas önskemål, priset på växterna och förra årets beställning. Hur får man reda på vad anhöriga önskar? Innebär det att gravrättsinnehavaren är nöjd om inga klagomål kommer in, är det utifrån det som man tycker sig få deras önskemål? I kommentarerna som kommit in med enkäten görs det klart att i många fall har gravrättsinnehavaren inte så stor påverkan på sortimentet. De väljer ur det sortiment som förvaltningen erbjuder men det är inte så många som kommer med önskemål utöver det som redan finns. Förvaltningarna skulle se positivt på om kunden kom med önskemål utöver det nuvarande sortimentet. Det skulle ge nya idéer. Kanske skulle det vara en idé för förvaltningarna att uppmana gravrättsinnehavarna att ge egna förslag?

De fem vanligaste utplanteringsväxterna som används idag är Isbegonia (*Begonia semperflorens*), silverek (*Senecio cineraria*), kantlobelia (*Lobelia erinus*), pelargon (*Pelargonium hortorum*) och tagetes (*Tagetes cvs.*). Samtliga av de uppräknade växterna finns med över de växter som användes på 40-talet enligt Dahl (1943). Kanske kan man säga att sortimentet stått stilla, i alla fall om man ser till de som är mest använda. Utifrån enkäten så förstår man att förvaltningarna försöker förnya men att det tar tid, lång tid. Många förvaltningar har mer än 10 olika växter i sortimentet vilket ändå måste betyda att det finns en större variation men att fördelningen av användandet inte är jämn.

Växtplatsen och växtens egenskaper

Lång blomningstid, sjukdomsresistent, hög täckningsgrad, färgen på blomman, torktålig och höjden är de allra viktigaste egenskaper som växten bör ha för att vara attraktiv som en del i förvaltningarnas sortiment. Frosttålighet är inte någon stor prioritet på viktiga egenskaper. Parallellt ska dras till att norra delen av Sverige var lägst representerat av dem som svarat på enkäten. Om den skickats ut enbart till norrländska förvaltningar så skulle kanske frosttålighet varit en viktigare egenskap hos växten.

Växter som passar soliga och torra lägen är det brist på i förvaltningarnas sortiment, även växter för skuggiga och fuktiga. Det är på de mest extrema lägen som problem uppstår. Kyrkogården är inte den enda platsen som har detta problem. På alla offentliga platser där det planteras sommarblommor finns det problematiska lägen. Dock kan problemet vara större med gravrätterna då ytan är så liten att det är svårt att förbättra de förhållanden som är på platsen.

Förvaltningar har använt planteringslådor i plast, med bevattningskärl, som visat sig fungera bra på svåra platser där jorden torkar ut snabbt och/eller där plantorna konkurrerar med trädrotter. Planteringslådorna hjälper till att hålla en jämn fuktighet i jorden och stänger ute rötter från nära stående träd och buskar. På skuggiga platser där blomningen inte blir vad den borde finns det efterfrågan på passande växter. En del förvaltningar har här valt perenner istället och då fått ett betydligt större urval av växter för skuggiga platser. En studie skulle kunna göras om växter för svåra lägen på kyrkogården. Ett utbud av plantor som ger tillfredställande blomning i skuggiga lägen får bli ett uppdrag för producenterna då efterfrågan ser ut att finnas. Ett samarbete mellan producenter och studenter på SLU, Sveriges lantbruksuniversitet, kan vara en möjlighet i arbetet med ett sortiment för svåra lägen.

Sjukdomar och skadedjur på växterna är inget stort problem om man ser till sortimentet i stort, men det är vissa arter som drabbas hårt. Enligt enkätsvaren så har 57 % av förvaltningarna problemväxter. Ersättare till dem borde vara aktuellt att arbeta fram. Växter som är problematiska är tagetes (*Tagetes cvs.*), som drabbas av sniglar, och flitiga Lisa (*Impatiens walleriana*) som drabbas av svampsjukdomar. I intervju har det framkommit att det finns en viss efterfrågan på en ersättare till flitiga Lisa. Det kan tänkas att det är plantans kompakta växtsätt och höjd samt den ihållande blomningen som förvaltningarna saknar då den på vissa ställen inte längre kan användas. Flitiga Lisa har, enligt producent, framförallt haft problem i norra Sverige.

5.4 Utveckling av sortimentet

Det växtsortiment som används mest idag är i stort sett detsamma som användes för 60 år sedan. Det är svårt att säga varför det inte skett så stora förändringar genom alla dessa år, några antaganden som kan göras är att kyrkogårdens traditioner är väldigt starka men även att gravrättsinnehavarna är traditionsbundna.

För att kunna utveckla sortimentet krävs att intresse finns från flera olika håll. Gravrättsinnehavarna måste vilja förnya och börja efterfråga nya växter på gravrabatterna. De måste även vara intresserade av att köpa skötselavtal med det nya sortimentet. Från kyrkogårdsförvaltningarnas sida måste det också finnas intresse av att utvecklas. Som förvaltning bör man aktivt leta nyheter och vara tydlig med vad man vill ha. För att skapa efterfrågan från gravrättsinnehavarna så måste ett nytt sortiment reklamföras så att de har ett sortiment att skapa intresse för.

Producenter och odlare har en viktig del i allt detta då de ska driva upp alla dessa nya plantor. De kan även påverka frö- och pluggplantsproducenter ute i Europa genom att efterfråga och ställa krav på växter med egenskaper som krävs av förvaltningarna. Dock måste man se Sverige som ett land med liten marknadsandel i jämförelse med övriga Europa vilket kan göra det svårare att påverka.

Varför förnya?

Får man fram ett sortiment som efterfrågas av förvaltningarna, där egenskaper som t.ex. hög täckningsgrad hos växten finns med, kan det finnas en ekonomisk vinst. Hög täckningsgrad kan även innebära att mindre antal plantor behövs per gravrabbatt vilket drar ner inköpskostnaderna. I det här fallet bör plantan inte vara dyrare att producera, eller att köpas in, än tidigare för att förvaltningen ska ha möjlighet att spara in på kostnaderna för inköpen. Hög täckningsgrad döljer mera av den öppna jorden vilket medför mindre tillväxt av ogräs och lägre skötselinsatser.

Ett nytt sortiment som marknadsförs för gravrättsinnehavare kan öka intresset för att vilja förnya sin anhöriges gravrabbatt. Börjar kunderna engagera sig kan detta leda till att de besöker graven oftare. Blir det en trend att vilja förnya gravrabatterna med hjälp av förvaltningen ökar variationen på gravrabatterna vilket kan leda till att hela kyrkogården blir en attraktivare plats att vandra på. Det kan även locka fler att köpa skötselavtal som inkluderar plantering.

Personalen som jobbat med ett ganska enformigt växtmaterial i många år ges, genom att förnya sortimentet, en möjlighet att tänka om i sitt sätt att utforma planteringarna. Nya växter innebär möjlighet till nya idéer vid plantering där det är upp till förvaltningarna vad som planteras på gravrabbatten.

Vid valet av nya växter i sortimentet kan det vara bra att välja de som har en kort kulturtid. Det gör bl.a. att förvaltningar som av tidsbrist kanske gör en sen beställning ändå kan få växter levererade i rätt tid. Ur miljösynpunkt och av ekonomiska skäl är det bra om växternas kulturtid i växthusen är kort. Kortare tid i växthusen kräver mindre energi än en lång kulturtid. Ekonomiskt sett blir det billigare då kostnaden blir lägre i och med att växterna är

kortare tid i växthusen. Viktigt här är att besparingen kommer kyrkogårdsförvaltningarna till del och inte bara ger en vinst till odlarna.

Några växter som skulle kunna prövas i sortimentet

I denna studie finns ett bra underlag att arbeta med om man som säljare vill ta fram ett sortiment som passar till kyrkogårdens gravrabatter. Nedan följer några förslag på vad som skulle kunna passa i sortimentet utifrån egenskaper som, i enkäten, kommit fram som viktiga. Här måste läsaren ha i åtanke att författaren inte har utvärderat växternas egenskaper annat än från den teoretiska information som hittats om dem. Visst stöd i valen har dock givits av personer i branschen vid intervjutillfällena. Information om växterna har tagits från produktkataloger (2009-2010) och litteratur om sommarblommor (Månsson 2006. Celander 1996). Priser för plantorna har inte utvärderats.

Växtlistan nedan innehåller olika växter utifrån följande kriterier:

- Lång blomningstid
- Hög täckningsgrad
- Låg skötselintensitet
- Torktålig
- Höjd, max 40 cm
- Nytt för sortimentet

Argyranthemum frutescens

Friska plantor men rik blomning. Nya sorter med stor variation på blommas färg. Finns i färger från gult till rött. Kan användas som enda växt i rabatten eller tillsammans med en låg marktäckare/kantväxt.

Erigeron kurvinskianus

Marktäckare. Har ett vävande växtsätt där de små blommorna liksom svävar. Blommorna varierar från vitt till ljusrosa. Höjd 20-30 cm. Kulturtid ca 12 veckor.

Pelargonium x hortorum 'Fireworks-Serien'

Stjärnpelargon. Har en luftig blomställning som inte behöver plockas. Luftigheten i blomman gör att den inte möglar och blir tråkig vid fuktig väderlek. Finns i flera färger från vitt till rött.

Ptilotus nobilis

Lilarosa axliknande fluffiga blommor. Tål värme och torka bra. Dock måste den kombineras med lägre växt som klär in plantan nertill eftersom den inte har så bra täckning. Höjd 30-35 cm. Kulturtid 12-16 veckor.

Salvia argentea

Kan användas istället för silverek. Är en bienneväxt vilket innebär att den blommar andra året efter sådd. Det är dock inte för blomningen som den ska användas utan för sitt silvriga bladverk. Bladrosetten blir bredare än silvereken vilket ger en bättre täckning av jordytan. Höjd 20 cm. Kulturtid 6 veckor.

Sanvitalia procumbens

Marktäckare med små gula blommor. Används idag på ett antal förvaltningar med goda resultat. Höjd 20-30 cm. Kulturtid 10-12 veckor.

Solenostemon scutellarioides

Kan med fördel användas på halvskuggig växtplats. Planteras för sitt vackra bladverk. Sorter som 'Wizard Scarlet', 'Lime Green' och 'Chocolate Mint' har en mer rofylld färgkombination i sitt bladverk. Kan toppas om de blir för höga. Kulturtid 8-10 veckor.

Tagetes tenuifolia

Detta är en tagetes med mängder av gula små blommor. Kompakt växtsätt, nästan kuddlikt. Är ingen kantväxt, används som enda växt i rabatten eller som mittenväxt. Fyller ut sin plats. Höjd 25-55 cm. Blommar juni fram till höstfrost. Kulturtid 6 veckor.

Verbena rigida

Luftig marktäckare med lång blomningstid. Finns i olika blålila nyanser. Höjd ca 35 cm. Kulturtid 10 veckor.

Veronica prostrata 'Nestor'

Buskigt och kompakt växtsätt med långvarig blomning. Ljusblå blommor. Höjd 15 cm. Kulturtid 10 veckor.

Prydnadsgräs

Vackert i kombination med andra sommarblommor. Skapar fina kontraster i planteringen.

Carex comans 'Amazon Mist'

Ett gräs med bågformat växtsätt. Höjd 25 cm. Kulturtid 8 veckor.

Corynephorus canescens 'Spiky Blue'

Bildar en jämn stram tuva med gråblå strålika blad. Upprättväxande. Höjd 15-20 cm. Kulturtid 8 veckor.

Koeleria glauca 'Coolio'

Bildar en jämn och mjuk tuva. Grönblå till färgen och blommor senare på säsongen med dekorativa ax. Höjd 20-25 cm. Kulturtid 7 veckor.

En utveckling av listan skulle med fördel kunna göras i fortsatta studier, även provodlingar ute på kyrkogården kan vara ett intressant projekt för framtiden.

I intervju har det framkommit att det finns önskemål från förvaltningar att få tips om hur de skulle kunna arrangera sina växter på ett nytt sätt. Ett arbete skulle kunna göras där det presenteras några olika planteringsförslag som kan vara till stöd för de förvaltningar som känner sig i behov av denna hjälp. Om det kan bli en utveckling av arrangemangen i rabatterna så behövs det inte in så många nya arter och sorter för att det ska kännas nytt och fräscht.

6. Källförteckning

Bucht, Eivor (Red.) (1992) *Kyrkogårdens gröna kulturarv*. Alnarp: Movium, STAD & LAND.

Celander, Rigmor & Holmberg, Mona (1996) *Nordiskt ljus och italiensk hetta – sommarblommor à la Göteborgs botaniska trädgård*. Göteborg: Göteborgs botaniska trädgård.

Dahl, Else (1943) *Handbok i kyrkogårdsvård*. Stockholm: Svenska kyrkans diakonistyrelsens bokförlag.

Ejlertsson, Göran (2005) *Enkäten i praktiken – en handbok i enkätmetodik*. Lund: Studentlitteratur.

Klintborg Ahlklo, Åsa (2001) *Mellan trädkrans och minneslund*. Alnarp: Movium, STAD & LAND.

Gabrielsson, Kent. Teknisk chef på Umeås kyrkliga samfällighet. Telefonintervju 2010-02-05.

Kylén, Jan-Axel (2004) *Att få svar – intervju, enkät, observation*. Stockholm: Bonniers utbildning AB.

Månsson, Lena & Johanson, Bertil K (2006) *Sommarblommor – Ge trädgården ny skepnad varje år*. Västerås: ICA bokförlag.

Mäster Gröns hemsida (2010) *Om Mäster Grön*. Hämtat från www.krukvaxter.se. Publicerat (information saknas). Hämtat 2010-02-03.

Sammekull, Jenny. Säljare för Mäster Grön i Helsingborg. Telefonintervju 2010-02-02.

SKF:s hemsida (2010) *Medlems matrikel - Aktiva medlemmar*. Hämtat från www.kyrkogardschefer.se. Publicerat 2009-01-28. Hämtat 2010-02-01.

Slüter, Silke. Säljare på Weibulls Horto AB, Hammenhög. Intervju på Alnarp 2010-02-12.

Svensson, Mats. Kyrkogårdsförvaltningen, Malmö. Intervju i Malmö 2010-02-18.

Sörensen, Ann-Britt. Statskonsulent fil lic. Kyrkogårdsfrågor, SLU Movium. Samtal 2010-02-05 på SLU Movium.

Sörensen, Ann-Britt & Wembling, Mona (2008) *Minnenas trädgård – om kyrkogårdens form och färg*. Alnarp: Movium, STAD & LAND.

Trost, Jan (2001) *Enkätboken*. Lund: Studentlitteratur.

Weibull Horto AB:s hemsida (2010) *Om oss*. Hämtat från www.weibullshorto.se. Publicerat 2010-01-01. Hämtat 2010-01-12.

Produktkataloger:

Hörnhems handelsträdgård. *Pluggplantor & Sticklingar. 2010.*

Kiepenkerl. *Young Plants Spring 2010.*

SWEED Björn Höjrup AB. *Blomsterkatalog för yrkesodlare 2009-2010.*

Weibulls Horto AB. *Blomsterfrö 2010.*

Weibulls Horto AB. *Pelargonium 2009-2010.*

7. Bilagor

7.1 Enkät – Kyrkogårdsförvaltningar

Utplanteringsväxter på kyrkogården

Beskrivning

Enkäten görs som en del i mitt examensarbete i min utbildning till landskapsingenjör vid SLU, Alnarp. Examensarbetet är en del av Moviums projekt "Miljöaspekter på plantering och skötsel av gravar". Kyrkogårdsförvaltningarna i Sverige säljer gravskötselavtal till gravrättsinnehavarna. I skötselavtalen kan man välja att få gravrabatten planterad, men vad är det som avgör förvaltningarnas sortiment av ettåriga utplanteringsväxter till gravrabbatterna?

Syfte

Syftet är att se vad som avgör valet av utplanteringsväxter för gravrabbatterna och om det finns intresse, från kyrkogårdsförvaltningarnas sida, att få in nyheter i sortimentet. Enkäten behandlar bara utplanteringsväxter för sommarplanteringen, ej eventuell vår- eller höstplantering. Enkäten skickas ut till ett urval av förvaltningar runt om i landet utifrån listan på aktiva medlemmar på FSK:s hemsida.

Användningsområde

Enkäten ska ge ett underlag för att se om efterfrågan från kyrkogårdsförvaltningarna matchar utbudet från producenter och vad som avgör valet av sortimentet av utplanteringsväxter för gravrabbatten. Svaren ska även vara till hjälp då ett nytt sortiment ska föreslås.

Ansvarig utgivare

Elin Dahlgren, Landskapsingenjörsstuderande, 2007-2010. Vid eventuella frågor kan ni kontakta mig via mail: elda0001@stud.slu.se

Förvaltningen

* 1.1 I vilket län finns er kyrkogårdsförvaltning?

- Blekinge län
- Dalarnas län
- Gotlands län
- Gävleborgs län
- Hallands län
- Jämtlands län
- Jönköpings län
- Kalmar län
- Kronobergs län
- Norrbottens län
- Skåne län
- Stockholms län
- Södermanlands län
- Uppsala län
- Värmlands län
- Västerbottens län
- Västernorrlands län
- Västmanlands län
- Västra Götalands län
- Örebro län
- Östergötlands län

Ev kommentar:

* 1.2 Hur många kyrkogårdar/begravningsplatser ingår i er förvaltning?

- 1-3
- 4-10
- Fler än 10

Ev kommentar:

* 1.3 Hur många avtal som omfattar sommarblommor har ni?

- 1-2000
- 2000-5000
- 5000-8000
- fler än 8000

Ev kommentar:

* 1.4 Producerar ni egna utplanteringsväxter?

- Ja, vi producerar alla våra utplanteringsväxter själva
- Nej, vi producerar inga utplanteringsväxter själva
- Vi producerar en viss del själva som komplement till inköpta utplanteringsväxter från producent

Ev kommentar:

Vad avgör valet av utplanteringsväxter?

* 2.1 Är ni intresserade av att ta in nyheter i ert sortiment av utplanteringsväxter?

- Ja
- Nej

Ev kommentar:

* 2.2 Brukar sortimentet förnyas? Om nej, hoppa till fråga 2.7

- Ja
- Nej

Ev kommentar:

* 2.3 Hur ofta förnyar ni något i ert sortiment av utplanteringsväxter?

- Varje år
- Var annat år
- Vart tredje år
- Mera sällan än vart fjärde år
- Annat

Ev kommentar:

* 2.4 Hur förnyas sortimentet av utplanteringsväxter? Flera alternativ kan markeras

- Genom att plantproducenten rekommenderar nytt material
- Genom att förvaltningen kommer med egna idéer och förslag
- Genom önskemål som kommer från gravrättnnehavare
- Med hjälp av utställningsplanteringar där sortiment presenteras
- Genom att göra ett bättre miljöval
- Annat

Ev kommentar:

* 2.5 När det förnyas i sortimentet, förnyas det med:

- nya arter?
- nya sorter?

Ev kommentar:

* 2.6 Hur introducerar förvaltningen nytt sortiment av utplanteringsväxter för gravrättsinnehavarna?

* 2.7 Har producenterna det utbud som förvaltningen efterfrågar? Om nej, vad har efterfrågats

- Ja
- Nej

Ev kommentar:

* 2.8 Vad avgör förvaltningens sortiment av utplanteringsväxter? Flera alternativ kan markeras

- Anhörigas önskemål
- Priset på växterna
- Förra årets beställning
- Bästa alternativet för minskad miljöpåverkan
- Annat

Ev kommentar:

* 2.9 Får gravrättsinnehavaren själv välja vilka växter som planteras på graven?

- Ja, helt och hållet. Vi beställer det som efterfrågas.
- Delvis, vi har ett färdigt sortiment/färdiga planteringsalternativ som gravrättsinnehavarna kan välja på.
- Nej, gravrättsinnehavarna betalar för plantering och förvaltningen bestämmer vad som planteras.

Ev kommentar:

* 2.10 Hur många växter ingår i förvaltningens sortiment av utplanteringsväxter för gravrabatternas sommarplantering?

- 1-3
- 4-6
- 7-10
- 10 eller fler

Ev kommentar:

* 2.11 Vilka är de fem vanligaste utplanteringsväxterna på gravrabatterna som förvaltningen planterar för sommaren.

Välj ur listan nedan, saknar ni något alternativ, skriv då in det i kommentarrutan som finns under alternativen.

- Pelargon - Pelargonium hortorum
- Knölbegonia - Begonia tuberhybrida
- Sommarbegonia(Isbegonia) - Begonia semperflorens
- Fuchsia
- Trädgårdsverbena - Verbena hybrida
- Ageratum - Ageratum houstonianum
- Silverek - senecio cineraria
- Tagetes
- Heliotrop - Heliotrop arborescens
- Kantlobelia - Lobelia erinus
- Petunia - Petunia multiflora
- Lejongap - Antirrhinum major
- Trädgårdsnejlika - Dianthus caryophyllus
- Marguerit
- Matricaria
- Alyssum
- Flitiga Lisa

Ev kommentar:

* 2.12 Hur många plantor planteras på gravrabatten?

- 1-5
- 5-15
- Fler än 15

Växtplatsen och växtens egenskaper

* 3.1 Vilka är de viktigaste egenskaperna växterna bör ha för att passa på en gravrabbatt?

Flera alternativ kan markeras

- Färg på blomman
- Höjden 25-40 cm
- Hög täckningsgrad
- Låg täckningsgrad
- Frosttålig
- Torktålig
- Fukttålig
- Sjukdomsresistent
- Snabbväxande
- Långsamväxande
- Lång blomningstid
- Bladens form och färg
- Annat

Ev kommentar:

* 3.2 Finns det platser där det är svårt att hitta passande växter?

- Ja
- Nej

Ev kommentar:

* 3.3 Om ja på föregående fråga. På vilka platser kan det vara? Flera alternativ kan markeras

- Torra/soliga
- Skuggiga/fuktiga
- Blåsiga
- Annat

Ev kommentar:

* 3.4 Finns det någon växt som ofta drabbas av t ex sjukdomar och skadedjur?

Om ja, vilken/vilka och av vad

- Ja
- Nej

Ev kommentar:

* 3.5 Finns det någon växt som är svår att hantera vid plantering?

Om ja, vilken/vilka och varför

- Ja
- Nej

Ev kommentar:

Tack på förhand för din medverkan! Mvh Elin Dahlgren

7.2 Kommentarer till enkätsvaren

Nedan följer svar som skrivits till alternativet *Annat* och kommentarer till respektive fråga.

1.1 I vilket län finns er kyrkogårdsförvaltning?

Kommentarer:

*Danderyd
Själlevads kyrkogård Örnsköldsvik
Luleå Griftegård
Kumla kyrkogårdsförvaltning
Njurunda
Göteborg*

1.2 Hur många kyrkogårdar/begravningsplatser ingår i er förvaltning?

Kommentarer:

En gammal och en ny kyrkogård, endast en väg och parkering skiljer dem åt.

Själlevad, Mo och Björna.

Hälften små kyrkogårdar som ligger på landet.

11 små begravningsplatser.

8 st.

Landsorten.

Två stadskyrkogårdar, en från början 1800-talet och en 1900-2000-tals kyrkogård som idag är huvudkyrkogård i pastoratet. Inom Skara pastorat, som geografiskt omfattar Skara kommun, finns ytterligare 15 kyrkogårdar.

1.3 Hur många avtal som omfattar sommarblommor har ni?

Kommentarer:

ca.260 avtal.

ca:2500.

ca 900 st.

Basen i planteringarna är perenner. Kompletterar med annueller.

Vi beställer ca 28 000 plantor till varje säsong.

1.4 Producerar ni egna utplanteringsväxter?

Kommentarer:

Köper av Skallebergs handelsträdgård i Järfälla.

Med tanke på miljön och av att det är smidigt så har kommunen i många år drivit upp våra plantor till oss. Deras växthus låg granne med kyrkogården. De lade ner sitt växthus sommaren 2009. Detta innebär att vi gjorde en upphandling och det blev Mäster Grön i Helsingborg. Det blev ju tyvärr ett mycket mindre miljövänligt alternativ.

Har producerat allt själva fram till ungefär 5 år sedan.

2.1 Är ni intresserade av att ta in nyheter i ert sortiment av utplanteringsväxter?

Kommentarer:

I stort sett bestämmer ortens handelsträdgård urvalet, de driver upp sortimentet och avgör vad som går bäst. Enskilda kunder kan dock styra om de vill ha något speciellt.

Vi från förvaltningen är det men gravrättsinnehavarna verkar mindre intresserade.

Har förra året prövat ett trettiotal nya sorter/arter.

Vi började med detta förra året efter att ha kört mycket "standard växter".

I huvudsak är intresset lågt men på några gravkvarter på en av våra kyrkogårdar har vi gjort försök med planteringslådor och i dem provat olika sommarblommor.

Om nyheten fungerar väl i jämförelse med vårt nuvarande sortiment.

I den mån det är kvalitetshöjande, ex utbyte av befintlig sort med problem.

Vi prövar lite på offentliga planteringar, Sanvitalia verkar vara intressant då vill det till att man får ner priset, man sätter ju färre plantor men prisskillnaden är fortfarande för stor.

Vi är väldigt underutvecklade vad det gäller utbud på sortiment. Men vi kommer att jobba för det.

Detta för att ha större variationsmöjligheter. Gravrättsinnehavarna uppskattar det.

Vi letar med ljus och lykta för att hitta fler sorter som skulle passa, upplever att vi får mindre sortiment som fungerar p.g.a. rådjur, sniglar, svampar.

Följer gärna de större parkerna såsom exempelvis Sofiero även Köpenhamns stad. Detta beroende av goda kontakter.

Varje år undersöks vilka nyheter som har kommit.

Men endast t.ex. nya bättre namnsorter eller nya arter som helt ersätter en dålig art.

Intresset finns inte hos alla...

Då behov föreligger

Främst nya sorter som är likvärdiga befintliga, men kanske mer resistent mot diverse sjukdomsangrepp.

Vi utvärderar oftast några nya sorter varje år.

Vi brukar prova och utvärdera nya sorter med utgångspunkt från blomfärg och karaktär, blomningstid, utifrån varierande växtförhållanden (sol - skugga) bladkaraktär - bladfärg, stabilitet, resistens mot sjukdomar, arbetsbesparande m.m.

2.2 Brukar sortimentet förnyas?

Kommentarer:

Ytterst lite i så fall.

1 alternativ av 6 förnyas varje år.

Till en viss del kan de vara bra att förnya sortimentet, både för de som planterar och även för kunderna.

Vi testar ofta något nytt. Fungerar inte växterna bra beställer vi något annat till nästa år. Vi har dock isbegonier och knölbegonier på många av gravplatserna. Dels för att de är relativt tacksamma ur skötselsynpunkt och dels för att de är uppskattade av gravrättsinnehavarna.

Försök att förnya har gjorts men det är svårt av flera skäl, bl.a. ekonomiska. Vi testar nya sorter på gravar som saknar gravrättsinnehavare men ändå har ett gravskötselavtal med plantering. Oftast är de en mycket stor ekonomisk skillnad mellan det vi testar och det traditionella (jmf Flitiga Lisa 4.00 eller Begonia Danity Dancer 25.00).

Vid "behov".

På det ovan nämnda kvarteret har vi provat olika arter.

Vi testar alltid någon nyhet, men tyvärr är det inte ofta nyheten håller måttet.

1-3 sorter provar vi varje år, ett mindre antal plantor.

På våra skötselgravar har vi använt Begonia Betulia red i många år. Vi håller nu på att utvärdera nya sorter.

När vår leverantör rekommenderar.

Sommarbegonia är "stommen" i utbudet och utgör c:a 70 % och förändra i liten omfattning. Övriga 30 % förnyas kontinuerligt.

Vi lever i förvissningen om att vi är den kyrkogårdsförvaltning som har det mest omfattande utbudet av sommarblommor och växter. Där av följer att sortimentet redan är utökat och således inte längre utökas dramatiskt.

Vi testar nya tänkbara sorter i våra egna rabatter och i en mindre skala i gravrabbterna.

Om några växter inte går bra så byter vi till annan sort inom samma växtzon.

Det har förnyats, förenklats varje år de senaste fyra åren. I år har vi infört planteringspaket.

Köper in själva planteringen, lite svårt att påverka blomvalet.

Numera, tidigare år har kyrkogårdarna varit fulla av Flitiga Lisa. I samband med svampangrepp kom det efterlängtade tillfället att få in lite andra arter.

Om behov föreligger.

Styrs mycket av tradition. Även befintliga avtal kan vara styrande.

Ja, vid behov. Påverkas av kvalitet på befintligt sortiment (ex. sjukdom på Flitig Lisa) samt ändrade förutsättningar på växtplatsen (ex. automatbevattning).

Vi har försökt ett par gånger men det har inte fallit i god jord hos innehavarna, vi har väl valt fel sortiment!

Vi provar några nya sorter varje år.

Förnyas om sorten inte trivs eller har andra problem.

2.3 Hur ofta förnyar ni något i ert sortiment av utplanteringsväxter?

Annat:

Inget stående, blir väldigt olika.

När vi hittar något bättre och nytt.

Olika.

Revidering av hela sortimentet på gång.

Svampsjukdom på Flitiga Lisa.

Vi förnyade för första gången för två år sedan.

Vid behov.

Kommentarer:

På grund av mördarsniglar har vi gjort nya växtval.

Vi går tillbaka till begonia semp. och silverek, p.g.a. utebliven reaktion. Det blir en enklare hantering.

Vi förnyar sortimentet efter att det kanske kommit in önskemål eller att vi enbart vill förändra.

Eftersom avtalen är specificerade i detalj är vi bundna till vad som är angivet i avtalet. Står det isbegonia i avtalet och avtalet är beräknat på 20 år så är det bundet till det. Detta gör att det tar lång tid innan vi får genomslag i produktionen.

På det ovan nämnda kvarteret har vi varje år provat olika kombinationer.

Vi testar regelbundet Nyheter . För att ers. vårt befintliga sortimen, måste det vara något alldeles speciellt, man kan INTE sätta in någon tidsfaktor. När "Lisorna" år 2008 drabbades av Plasmopara obducense, tvingades vi att se om vårt hus, då är det bra att vara uppdaterad.

Har avtal med kommunens trädgård. Kan ibland komma med tips m.m.

Ibland kommer det in flera nya sorter ett år och så kan det gå några år utan att sortimentet ändras.

Här är det inte bara året som gäller, kan bero på skaderisk eller info om kvalitén ej är godtagbar. Finns fler skäl till att förnya eller variera.

Vi ser över det varje år.

Efter att provat en ny sort eller art på ett mindre antal rabatter förnyar vi sortimentet.

Här räknar vi inte in sortbyte på befintlig art (från en blå lobelia till en annan blå lobelia).

Varje år provar vi några nya sorter, ibland i ett litet antal.

2.4 Hur förnyas sortimentet av utplanteringsväxter?

Annat:

Genom kataloger från odlare.

Inget systematiskt idag.

Kollar "grannförsamlingarna" – får bra uppslag.

Revidering av hela sortimentet på gång.

Kommentarer:

Lite olika, man får reda på en utplanteringsväxt som har goda egenskaper, sedan testas man i relativt liten skala år 1, år 2 köper man in så det räcker till kanske hundra rabatter, lite olika beroende på utfallet år 1. Gravrättsinnehavaren är nöjd om blommorna är fina, ej så viktigt vilken sort det är utan snarare riklig blomning, tät och vacker.

I viss mån är det begränsat av vad plantproducenterna har att erbjuda.

Gäller försöket ovan.

Genom att vara uppdaterad, - samt följa marknaden.

Nyheter i växtkataloger.

Plantproducent, kollegor eller andra miljöer som använder nyheter. Kan tom vara intressant att se vad tidningar visar och olika utställningar kommer med.

Att hitta nya alternativ vad det gäller växtval är ett ständigt pågående arbete, Ofta tittar vi på vad privatpersoner planterar på våra kyrkogårdar.

Tyvärr är det inte många nyheter som håller mottet.

Studiebesök, intresserad personal.

2.5 När det förnyas i sortimentet, förnyas det med:

Kommentarer:

oftast nya sorter, nu senast introducerades Begonia ????? "betulifolia".

Både och .

Vi testar framförallt nya arter men även nya sorter när vi t.ex. ser någon för oss ny färg.

Gäller försöket ovan.

Det kan bero på svårigheter att få fatt i de växter vi egentligen vill ha.

Oftast nya modeller av det som finns. Nya= nya för oss.

Börjar med nya sorter, men kan även bli nya arter.

Sorter varierar ständigt och ses inte som någon förnyning.

Men mycket sällan.

Tar vi in helt nya arter brukar vi prova med ett mindre antal.

2.6 Hur introducerar förvaltningen nytt sortiment av utplanteringsväxter för gravrättsinnehavarna?

Svar:

Genom brev .

Mycket liten del har önskemål om växtval.

Muntligt för de som frågar.

Ingen information. Har inte fått några klagomål på växtvalen.

I planteringar som förvaltningen gör, för att visa nyheter.

Ingenting.

Provplanterar några gravar på försök.

Genom information till gravrättsinnehavarna genom prislistan för gällande år.

Genom vår hemsida.

Vi planterade och väntade på reaktion.

Genom plantering i allmänna rabatter.

Genom överraskning.

Växtlista.

Vi rekommenderar.

Ingen information går ut om det. Sällan det är någon som frågar vad vi har för sortiment.

Gravrättsinnehavarna får välja mellan isbegonior och "Kyrkogårdens val".

Vi bara planterar och väntar på reaktioner. Blir valet lyckat = positiva reaktioner.

Genom personliga brev.

Genom information.

Det görs ej.

Inte alls .

Förvaltningen väljer sortiment och erbjuder en tjänst.

DE FINNS MED I VÅR PRISLISTA.

Genom information när avtal tecknas.

www.svenskakyrkan/halmstad/kyrkogarden.se (hemsida) brevutskick.

Inget.

När gravrättsinnehavarna beställer skötsel från oss informerar vi att man får olika planteringar varje år.

Försöket har bara introducerats om gravrättsinnehavare frågat.

I prislistan.

Vi gör en provplantering på ex. 50 gravar utan att meddela innehavaren.

Via planteringar i provrabatter, samt info till allmänheten via "blänkare" i tidning.

Ett mindre antal provexemplar första året.

Utskick av erbjudna tjänster.

Hemsida, annonser, små textrutor på alla fakturor, anslagstavlor,,,,,,,,,,,,,

Utskick, info på hemsida.

På kundens kontrakt står det sommarblommor.

Genom utskick av skötsel folder.

Genom kundkontakt.

Visar prydnadsplanteringar.

Provplanteringar.

Tidningen Källa.

Varje år i en trycksak som skickas per post.

Reklam via kyrkogårdsarbetare samt visningsgravar ute på begravningsplatserna.

Planterar på gravar där vi själva bestämmer fullt ut.

En del finns med i folder vi skickar till innehavaren. Annars får innehavaren se nyheterna när de hamnar på deras grav.

Vi planterar bara, vi informerar inte kunderna speciellt att vi testar en ny sorts begonia eller så.

Genom vår hemsida där innehavaren gör egna aktiva val.

Genom utskick i samband med fakturering. Info under sommaren vid kyrkogården.

Genom gravskötselbroschyr, prislista och kundkontakt.

Genom personlig kontakt.

Endast vid förfrågan.

Via utskick till gravrättsinnehavaren. Med bilder från och med i år.

I samarbete med gravrättsinnehavare, tester på olika gravar.

I församlingens egen tidning informeras om att byte av växtmaterial byts. Även anledningen till bytet förklaras. Viktigt med tanke på bl.a. svamp på "privat" planeringar som riskerar att spridas vidare.

Förvaltningen har full frihet att prova växter utan kontakt med gravrättsinnehavarna.

Dom flesta avtal är så att förvaltningen själva bestämmer växtvalet.

Innehavaren väljer inte växter utan förvaltningen planerar kvarteren och introducerar nyheter.

Listor med växtsortimentet skickas ut.

Genom att plantlistor skickas ut!

Info via hemsida.

Egna provplanteringar

Vi gör provplanteringar på ca 50 gravar utan att kontakta gravrättsinnehavaren.

Inte.

Har kunden önskemål om sorter försöker vi tillgodose önskemålen.

Hemsidan.

Genom "försöksplantering" på valda kvarter.

Genom utskick adresserat till gravrättsinnehavaren.

Vi har ingen särskild introduktion till gravrättsinnehavaren.

Genom information vid beställningar.

Avtal som ej själva betalar för eget val av växter får lita på våran kunskap och erfarenhet.

Genom att plantera på gravarna.

Inte alls.

Vi planterar, är det inte bra hör innehavarna av sig.

Verbala förslag.

2.7 Har producenterna det utbud som förvaltningen efterfrågar?

Kommentarer:

Vill egentligen inte göra reklam men vår nuvarande leverantör Löfgrens i Trollhättan levererar alltid det vi vill ha.

Sortimentet har nog i stort sett varit detsamma i många år, ärligt talat så har vi väl heller inte efterfrågat någon större förnyelse.

Om inte så meddelar de oss.

Fröpelargon och Tagetes tenuifolia saknas.

Dialog tidigt med plantleverantören.

Har svårt att svara på frågan eftersom jag är väldigt ny på min post. Efter samtal med min personal så skulle jag vilja säga att utbudet är väldigt varierande.

Ja, för det mesta men det hade inte skadat om det fans mer att välja på.

Producenten ingår i västsvenska odlare.

Vi fodrar alltid in offert - då skall våra önskemål uppfyllas.

Vi kan komma med önskemål.

Vår odlare tar fram de växter vi behöver.

Oftast en dialog.

För det mesta.

Men särskilt rosor - som visserligen inte är sommarblommor - kan ibland vara svåra att få, eftersom vi har så speciella krav på höjd, doft och färg.

Både ja och nej. Tycker att vissa produkter blir svårare att få tag på nu när fröförsäljningen blivit "multinationell".

Här gäller att ha en bra kontakt/förbindelse om så kan de alltid ordna!

Vi beställer stora mängder Begonia Betulia som är en planta som är styrd av licenser.

Någon namnsort kan fattas ibland.

Fast inte vår producent.

Vi samtalar med den handelsträdgård vi köper plantorna av och gör försök.

Vi har bytt leverantör till i år och han kommer att tillgodose vad vi efterfrågar.

Vi har ett standard sortiment. Detta presenteras via utskick som alla kunder får varje år eller via vår hemsida.

2.8 Vad avgör förvaltningens sortiment av utplanteringsväxter?

Annat:

Anställdas synpunkter har betydelse.

Ansvarig för prislstan.

Blommans känslighet (ljus-skugga).

Blomning, skötsel,

Blomning hela säsongen, lättskött.

Det som växer bra och ger rikligt med blommor.

Estetik, tålighet.

Forskningsinformation.

Hur växterna etablerat sej och blommat tidigare år.

Hur växterna utvecklas, olika på olika kyrkogårdar.

Härdig, Tålig, Klara växtmiljön.

Höga överlevnadskrav.

Hörnhems utställningar i augusti.

Kvalitén på växterna - hållbarheten, därefter priset.

Landskapsingenjören desamma trädgårdsingenjören ha.

Lokal tradition och lämplighet för växtplatsen.

Läget, jordmånen och utseende .

Lämpliga växter på kyrkogården.

Mycket färg och form.

Rätt växt på rätt plats, skaderisker.

Skötsel, tålighet, blomsterprakt, "bred" växtplats.

Skötselbehovet.

Skötselinsats, Utseende, kulörer, tradition.

Tåliga.

Tålighet och prydnadsvärde.

Tåligt material.

Utseende, blomvillighet, tålighet, friskhet,

Vi använder det sortiment som håller hela säsongen.

Vår bedömning av vad som kan passa på kyrkogården.

Växterna ska tåla både en blöt och en torr sommar!

Kommentarer:

Ofta utgår jag från förra året och justerar antalet, efter pris och antal skötselåtaganden.

Fortsätta har goda kunskaper om sommarblommor.

Helhet både estetik, miljö årets färgtema mm avgör .

Det som ser bra ut och det som passar till våra olika ståndorter.

Vi väljer det som lämpar sig till respektive kyrkogård, vi har inte konstbevattning på alla samt problem med rådjur och sniglar.

Tåliga, lättskötta, blomrika lång blomningstid sjukdomsresistenta.

Växternas tålighet at klara olika typer av miljöer sol, skugga men även växternas torktålighet och blomningstid är viktigt.

Vi saknar automatbevattning på våra begravningsplatser och har heller ingen möjlighet att införa detta då vi saknar en lämplig sötvattenreceptent. Att ta kommunalvatten till blombevattning är uteslutet med dagens miljötänkande. Dessutom ligger vi rent geografiskt i ett område med många soltimmar och stor risk för torra sommarmånader. Vi måste ställa höga krav på växtens förmåga att klara sol och torka för att vi ska kunna erbjuda växten ut till kund. Det är därför inte helt säkert att det är just sommarblommor vi ska inrikta oss mot utan kanske tuffa fleråriga växter.

Miljöpåverkan: Graden miljöpåverkan är ofta oerhört svårbedömd om man tar med alla led i begreppet.

Vi väljer växter som är tåliga och inte kräver för höga skötselinsatser. Växterna skall tåla soliga/regniga perioder och skall kunna växa på utsatta platser. (t.ex. slänter, blåsiga områden) Växterna skall stå sig hela säsongen tills frosten tar dem (helst) Vi väljer växter som skadedjuren (stora som små) ratar.

Kvalité m miljöval där tom återanvändningssystem ger ett plus i viktningen. Dagens lev tar tillbaka all typ av förpackningar. Sedan kruktyp, jordval, gödeselinnehåll o vatteninnehåll är för oss viktig. Odlingsform!!!

Vi säljer hela sköselpaket. Vi bestämmer själva vad som ska planteras. av tradition blir det samma växter, med vi kan ändra sortiment.

Passa bra tillsammans med olika typer av perenner .

Kombination av personalens synpunkter och vad som fungerar bra i växtzonerna inom samfälligheten.

Anpassa växter som inte sniglar äter upp.

Sortimentet består av växter som visat sig omtyckta av kunderna effektiva ur skötselsynpunkt och utan behov av kemiska växtskyddsåtgärder.

Växter som blommor och är fina hela säsongen.

De växter som vi får minst klagomål på väljer vi. Växterna skall vara lättskötta så vi kan hålla lågt pris till kund.

Som exempel erbjuder vi inte längre våra kunder tagets då dessa växter blir prompt uppätta av sniglar och vi har valt att inte bekämpa med snigelgift. Lycklig Lotta och Flitig Lisa har utgått då dessa är alltför vattenkrävande.

Erfarenheter från vad som fungerar bra eller dåligt på vissa platser.

2.9 Får gravrättsinnehavaren själv välja vilka växter som planteras på graven?

Kommentarer:

Inget alternativ passar, ofta har GI vissa önskemål som vi brukar försöka följa. GI som tex inte vill ha isbegonier får något annat, men det är inte uttalat så att man kan önska vad man vill.

Gravrättsinnehavarna kan ha speciella önskemål som vi uppfyller om det går. Annars är det mindre variationer som sker spontant.

Önskemål kan lämnas till förvaltningen.

Man kan välja mellan 6 grupper.

Vi rekommenderar ett antal sorter som vi av erfarenhet vet klarar betingelserna.

Både och GRI kan välja om inte sköter vi detta.

Vi har cirka 25 sorter.

Men om de inte är nöjda så planterar vi gärna om efter deras önskemål och att det är genomförbart.

Gravrättsinnehavarna får välja mellan isbegonier och "Kyrkogårdens val". Väljer de isbegonier får de om de vill, kan också välja färg. Vid val av "Kyrkogårdens val" överlåter de helt till oss att välja.

Vi har ett färdigt sortiment, inte färdiga planteringsalternativ, innehavaren väljer bland de växter vi har.

Gravrättsinnehavaren väljer och kombinerar ur det sortiment förvaltningen tillhandahåller.

Det är inget vi har gått ut med, men om dom vill ha något speciellt får dom välja ur sortimentet vi har för året.

Gravrättsinnehavaren får för närvarande fritt välja annueller ur vårt sortiment.

Vid beställning av skötsel kan val av växter lämnas.

Vi har infört ett skötselpaket, som ligger bra till prismässigt, där avgör vi vad som skall planteras.

Har aldrig fått beställning på något som vi inte erbjuder. Om så skulle ske, skulle vi se positivt på det, men bedöma om växten är rimlig att ta in i sortimentet.

Gravrättsinnehavaren får gärna komma med önskemål. Men vi kan inte alltid garantera dess överlevnad på grund av att vi inte kan lova bevattning.

För att kunna hålla en rimlig skötselkostnad bestämmer förvaltningen vilka blommor som skall planteras på respektive kvarter. Både administration och det praktiska arbetet blir billigare då. Och det uppskattas av innehavaren när hela kvarteret har samma sorts blommor.

Vi planterar efter gravrättsinnehavarens önskemål men de måste välja ut det sortiment som vi har. För de som inget beställer så väljer förvaltningen själv det som är det bästa på platsen.

Vill följa med tiden o gravrättsinnehavaren är det ju som beställer till oss. Vill inte bli de som säger nej. Förnyelse utvecklar och gravrättsinnehavaren förändras, de vill vi behålla!

Man får själv välja växter och antal ur det sortiment vi erbjuder.

Vi har alltså olika avtal.

Vid första planteringsdagen finns tillfälle att välja och plantera själv. Då tar vi tillfället i akt och bjuder på kaffe och samtalar om plantor, bevattning och skötsel.

Gravrättsinnehavaren kan få växter inom vårt sortiment. Det vanligaste är dock att vi går efter ett rullande och fastställt 3-årsschema.

2.10 Hur många växter ingår i förvaltningens sortiment av utplanteringsväxter för gravrabatternas sommarplantering?

Kommentarer:

Per plantering eller alla grupper?

Vi har ca 30 olika växter och sorter.

Bara isbegonior, de klarar de flesta väderleksförhållanden.

1-2 huvudväxt, ca.3 mellan 5-7kantväxter.Det ska se rejält/bra ut.

Vi använder oss av ett stort sortiment för att kunna variera planteringarna.

Rabatterna planteras med det antal som behövs.

2.11 Vilka är de fem vanligaste utplanteringsväxterna på gravrabatterna som förvaltningen planterar för sommaren.

Kommentarer:

Lyckliga Lotta.

Planterar ganska mycket Sanvitalia (Husarknappar).

Även Lyckliga Lotta och tobak.

Nicotiana, blåkrage.

Rudbeckia, Nicotiana, Bacopa, m.fl.

Lyckliga Lotta, Strandkrassing.

Ang 2.12 11 eller 14 är det på de flesta gravar men vi har också många stora gravar med över 20 plantor.

Kommentar till 2.12 Alla svarsalternativ gäller i frågan nedan. Beroende på gravrabattens storlek väljer gravrättsinnehavaren antal plantor. På äldre gravar kan rabatterna vara rejält stora.

Snöflinga-Bacopa Silvernjurvinda-Dichondra argentea Strandkrassing-Lobularia maritima Afrikansk marguerit-Osteospermum.

Sanvitalia procumbens "Sunbini" kommer som nr:5.

Begonia betulia.

2008= Begonia Betulia red. 2009= Begonia Betulia red och en del Marguriter(de åt kaninerna upp) 2010= Begonia Betulia red och ev. något som kompletterar.

Oftast användes tagetes till våra skötselpaket. Lobelia ingår i sortimentet.

Lyckliga Lotta mycket populär, är lätt, täcker bra men ful!

1. Mörkblå pensé 2. Rosa isbegonia 3. Gul pensé 4. Blå kantlobelia 5. Ljung 6. Silverek 7. Röd tagetes är i ordning de vanligaste beställningarna hos oss.

Kommentar till 2.12: En gravrabatt kan ha 5 Sommarbegonia. En annan kan ha en blandning av upp till 25 växter. Vanligast 5-15.

Ytterligare utplanteringsväxter: Impatiens Nya Guinea, Osteospermum och olika sorter av dessa och ovan uppräknade.

Fortfarande är blomvalet för många en tradition. De yngre vill gärna men fler behöver då lite hjälp.

Begonia Betulia.

Begonia Solenia Röd Dahlia Dark Angel.

Palettblad, sommardahlia, husarknapp, santolina, lobelia

Impatiens Lyckliga Lotta

Vanlig är Lyckliga Lotta

Isbegonia och flitiga Lisa. Vi gör dock ett uppehåll med FL p.g.a. svampangrepp

Angående 2.12 där det inte går att välja fler alternativ eller lämna kommentar: Våra sommarblomspaket innehåller mellan 3 och 11 plantor

Vi har olika storlekar på rabatterna så frågan nere är ett snitt.

Salvia Viktoria Husarknapp

2.12 Hur många plantor planteras på gravrabatten?

Kommentarer:

-

3.1 Vilka är de viktigaste egenskaperna växterna bör ha för att passa på en gravrabatt?

Annat:

Att plantan etablerar sig fort.

Ej kräva för mycket puts.

Klara kaninplågan.

Kvalitén.

Lite plock.

Lite skötsel d.v.s. putsning av vissna blommor.

Låg skötselfrekvens.

Lätt att sköta.

Regntålig.

Ska inte kräva mycket puts.

Skuggtålig.

Växter lägre än 25 cm.

Kommentarer:

Tror nog att alla alternativen passar in hos oss. Vi har skiftande ståndort på begravningsplatserna.

Så kort odlingstid som möjligt.

Höjden 25-40. Jag vill inte ha höga växter i gravplanteringar får gärna vara lägre än 40. (15-30).

Att få tag i material som blommor även i relativt djup skugga.

Har inte någon automatbevattning och statistiskt sett har de sista 8 åren inte vattnats mer än cirka 1 - 2 gånger per säsong. Lite kostnad!!!

Sommarblommor som tål både ett torrt och ett regnigt år är inte så vanligt. Det är väl bl.a. orsaken till att isbegoniorna är tacksamma. Även viltpåverkan kan ha betydelse. För Skånes del främst kaniner.

Lång blomningstid viktigast.

3.2 Finns det platser där det är svårt att hitta passande växter?

Kommentarer:

När det är helt solutsatt, södersidan mot en svart sten.

Vi har numera självbevattnande lådor på alla skötselgravar.

Vi använder Emperi självvattnande planteringslåda på platser där det är torrt och finns trädrötter.

Mycket djup skugga kombinerat med torr mark. iofs sätter vi där självvattnande kärl.

Vatten – skugga.

Där det är torrt (ex. nära träd) och där vi även saknar planteringslådor. Där krävs det mer vattning m.m.

Vi har några olika platser där det är svårt: - Full sol med torka - Mycket skugga med gott om björkar som tar allt vattnet.

Extremt torra platser och skuggiga platser.

Mörka skuggiga lägen. Betande vilt.

Skuggiga lägen.

Vi har en del väldigt skuggiga områden, där vi rekommenderar perenner i stället.

Skuggiga lägen.

Begravningsplatser med väldränerad sandjord. De håller ingen fukt alls varma dagar och många sommarblommor har mycket tufft.

Där man har djup skugga kan det vara lite marigt att få tag i växter som blommor rikligt.

Tänker mer att det finns gravstenar med text långt ner och de blir väldigt lätt skymda av växterna. Skulle vara bra om det fanns ett väldigt lågt sortiment.

Vi har bevattningslådor på alla skötselgravar.

Väljer man dessutom att sätta perenner framför allt på långtidsskötslar, har man ett mycket stort urval!

Fram för allt skuggiga lägen på skogskyrkogården, där kan det vara svårt att få variation.

Torra områden som inte har konstbevattning.

Fram för allt på gamla kyrkogårdar med stora skuggande träd och trädrötter som konkurrerar om jord, vatten och näring.

3.3 Om ja på föregående fråga. På vilka platser kan det vara?

Annat:

Där träd och häckar finns.

I skugga/torka under träd och stora coniferer.

Inga direkta platser, men stor mängd av sniglar

Konkurerande buskar, rosor, lökar.

Konkurrens med trädrötter.

Skogsområde torrt/skuggigt.

Skuggiga/torra.

Snigelresistent och rådjursresistent!!

Torra skuggiga.

Torra/skuggiga.

Torrt o skuggigt.

Kommentarer:

Problem i vissa grusgravar samt där det är stor rotkonkurrens.

Flitiga Lisan har försvunnit som skuggtålig. Skulle gärna se någon ersättare till den.

Det finns alltid gravplatser som ligger under träd i djup skugga intill häckar. Där solen nästintill uteblir.

Vi har bevattningslådor på alla skötselgravar.

I detta fall ligger vi (Västervik) i regnskugga från Småländska höglandet. Detta till sammans med kyrkogård på sandmark och en allmänt blåsig kusttrakt bestämmer mycket av växtvalet.

Som gravrättsinnehavare själva planterat.

3.4 Finns det någon växt som ofta drabbas av t ex sjukdomar och skadedjur?

Kommentarer:

Tagetes sniglar.

Knölbegonia av sniglar.

Sniglar och tagetes hör inte ihop.

Tagetes.

Tagetes och lobelia, snigelmat.

Tagetes är omtyckt av sniglarna, sedan så har vi haft lite problem med Flitiga Lisa.

Strandkrassing.

Sniglar är svåra på marguerit, tagetes, lobelia.

Tagetes - kaniner.

Tagetes/sniglar, Impatiens/svamp.

Impatiens har slagits ut helt hos oss för två år sedan. Med tanke på svampens biologi är plantering av Impatiens uteslutet f.n.

Sniglar på Tagetes.

Flitiga lisa.

Vi har varit mycket förskonade från detta.

Mördarsniglar begränsar vårt utbud väsentligt.

Lobelia har vi haft problem med då den ofta är för hårt driven samt att den drabbas av skadedjur, Flitiga Lisa har haft ett omfattande bladmögelangrepp för något år sedan.

Tagetes.

Ageratum tagetes

FLITIGA LISA, DEN HAR VI TAGIT BORT PGA SJUKDOM.

Flitiga Lisan har jag redan nämnt. (På våren har vi problem med svamp även på Penseer på vissa områden. Det beror såklart på att variationen är för liten och samma växtslag återkommer varje år. Men nu var det ju sommarblommor du frågade om).

Tagetes av sniglar.

Flitiga Lisa drabbades av svampangrepp sommaren 2008 och har inte planterats sen dess.

Vi har slutat med petunia då sniglar äter upp dessa (små sniglar).

Bortsorterade.

Ros av löss.(alyssum av mask finns inte längre kvar i sortimentet.)

Alyssum, flitigalisa.

Flitiga Lisa och tagetes.

Flitiga Lisa .

Tagetes/Åkersniglar.

Petunia - skadedjur sniglar Flitiga Lisa - allmänt svår.

Vi har än så länge varit förskonade.

Kaninerna äter det mesta. Det finns säkert sjukdomar m.m. men kommer inte på det just nu.

Flitiga Lisa.

Flitiga Lisa.

LOBELIA - sniglar, hare, svampangrepp TAGETES - sniglar Impatiens – svampsjukdom.

Tagetes, Flitiga lisa.

Mördarsnigel (Tagetes).

Fuchsia --mögel, Tagetes –tvestjärtar.

Tagetes.

Tagetes = sniglar.

Alyssum, Flitigalisa. en fluga på alyssum.

Margueriternas blomma äts ofta åkersniglarna.

Flitiga lisa och tagetes.

Vårblommorna Pense, Rådjur o hare.

Egentligen inte. men Flitiga Lisa har varit runt om problem med att den inte har fungerat bra. Sofiero sommaren 2009 byttes många ut där. Vi själva har klarat oss bra.

Tagetes på en kyrkogård hos oss.

Heliotrop, tagetes.

Mjöldagg på Begonia Dålig eller ingen tillväxt på Lobelia.

Tagetes = snigel, begonior = mögel.

Väldigt många, om spanska snigeln attackerar...

Tagetes har vi slutat med - snigelmat. På senare tid - Flitiga Lisa (svamp).

Tagetes.

Tagetes, mördarsniglarna äter dem.

Tagetes, Fuchsia, Lobelia har vi bytt ut på grund av sniglar.

Risk för snigelangrepp på Tagetes Vi hade stora svampangrepp på Flitiga lisa under 2008.

Tagetes-sniglar, pensér-rådjur.

Tagetes – snigelangrepp.

Tagetes och sniglar.

Det finns förstås. Vi har dock klarat oss bra i det avseendet.

Tagetes-sniglar Lisor-svamp Knölbegonia- mögel.

Alyssum.

Vi har tagit bort sådana växter ur vårt sortiment.

Flitiga lisa.

Knölbegonia och tagetes.

Tagetes.

Flitiga Lisa, svampangrepp.

Tagetes snigelangrepp.

Tagetes; sniglar Flitiga Lisa; svamp.

3.5 Finns det någon växt som är svår att hantera vid plantering?

Kommentarer:

Lyckliga lotta, flitiga lisa, knölbegonia, ofta dåligt anpassade för stark sol, ger brännskador vid plantering varma soliga dagar. Vill helst ha mulet en vecka vid plantering.

Det kan vara Fuchsia som lätt går sönder (bryts av) vid plantering.

Fuchsia, Surfinia. De har veka grenrankor som lätt går av när man klipper bort den gröna stödkragen.

Dåligt utvecklade rotsystem gör att plantan inte håller ihop.

Rudbeckia är svår beroende på stort vattenbehov. Men när den väl är etablerad nog den vackraste sommarblomman.

Stora begonior kan vara väldigt sköra.

Sommarbegonior.

Fuchsia och knölbegonia, de är sköra och bryts lätt.

Plantering utförs av entreprenör.

Isbegonina om de är för långa.

Isbegonia har en tendens att brytas av vid roten.

Ev. Lobelia om den är liten då är den svår att jobba med .

Isbegoniorna kan vara sköra och gå av.

Knölbegonians stjälkar bryts lätt.

Möjligen Bacopa, om man inte skriver in i offerten att de skall vara isärglesade vid leveransen.

Knölbegonia.

För hårt drivna knölbegonior.

Om de är för veka och höga (gäller de flesta).

Knölbegonia, kan lätt brytas av.

Fuchsia - grenar bryts lätt Husarknappar - svår etablerad vid torka.

Vissa växter är väldigt sköra vid plantering. Bland annat Fuchsia.

Vissa fuchsior kan vara väldigt spröda.

Till sist hoppas jag att materialet kommer ut så vi alla kan få del av det. Tack på förhand, Hälsningar Jan Unnerman, Ängelholms kyrkogårdsförvaltning. Lycka till

Fuchsia

Begonia generellt. Men detta löser vi delvis med små plantor.

Fuschia, knäcks lätt

Palettblad kan vara skör - sitter den väl i jorden fungerar den mycket bra. Bör vara av en mörk sort för att få full effekt. Givetvis har hanteringen med storleken på materialet att göra...och växternas status när de levereras.

Så länge växterna är låga, kompakta och med väl utvecklade rötter.

Tagetes Ursula.

Knölbegonia som har en tendens att gå av. De år då växterna är dåligt rotade pga tidig sommarvärme under odlingen är alla svåra att hantera.

Knölbegonia, Begonia hort.

Flitiga Lisa.

Begonia sempeflorens är ganska ömtålig.

Lejongap sköra vid plantering men stadgar sig fort.

Fuchsia.

7.3 Intervjufrågor

Frågor till kyrkogårdsförvaltning:

Hur stor är er förvaltning?

Antal gravar?

Hur många gravskötselavtal med plantering har ni?

Hur fungerar försäljningen av planteringarna?

Vilka valmöjligheter har gravrättsinnehavarna att välja växter till graven om man köper plantering?

Sortimentet

Brukar ni förnya i sortimentet?

Hur ofta?

Hur tänker ni kring då ni ska prova nytt? Vilka egenskaper är viktiga?

Vad avgör valet?

Blir ni kontaktade av andra producenter eller fröfirmor som erbjuder nyheter?

Platser där det är svårt att hitta passande växter?

Sjukdomar?

Hur introducerar ni det nya sortimentet för gravrättsinnehavarna?

Får ni hela leveransen från en och samma producent?

Har producenten det ni frågar efter? Känner ni några begränsningar här?

Övrigt:

Frågor till producent:

Säljer ni till hela landet?

Skillnader i sortimentet som beställs av kyrkogårdsförvaltningar i norra och södra Sverige?

Om det finns skillnader vilka är de?

Säljer ni frön/ pluggplantor direkt till någon kyrkogårdsförvaltning?

Vilka är de vanligaste utplanteringsväxterna som ni säljer till kyrkogårdsförvaltningarna?

När ni väljer sortiment, har ni då kyrkogårdsförvaltningarna i åtanke och vad de skulle vara intresserade av? Hur tänker ni?

Har ni ett speciellt sortiment till kyrkogårdsförvaltningar?

Får ni några önskemål från kyrkogårdsförvaltningarna om nya utplanteringsväxter som kan passa gravrabatterna?

Hur når ni ut och introducerar nyheter till era kunder?

Märker ni något intresse från kyrkogårdsförvaltningarnas sida av att prova nyheter i sitt sortiment? Hur märker ni det?

Vilka växter skulle ni se att kyrkogårdsförvaltningarna provar i sitt sortiment? Varför?

Övrigt: